

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Preventivně výchovná činnost jako nedílná součást komplexního zabezpečování
požární ochrany

Vedoucí práce: plk. Ing. Jan Pavlík

Autor: Bc. Kateřina Ledvinová

26.5.2008

ABSTRAKT

The topic concerned - preventive educational activity as an inseparable part of comprehensive fire protection - deals with education of citizens, particularly children. The thesis is based on the fact that readiness of citizens for danger, emergency situations and their management is a public interest issue. The role of citizens and their involvement improve in contemporary society. Various natural disasters, mass catastrophes connected with endangered lives, fires of cars and large fires caused by dry weather make us all seek information that will make management of extraordinary situations easier.

The historical description provides the development of education and preparation for safety threats and risks in the Czech environment since the second half of the 19th century until the present time. The main problem of today is growing passivity of the general public who consider the timely arrival of fire brigades a matter of fact. Fires then catch people unawares in situations that may arise.

The latter part of the thesis deals with the present state of the issue in the Czech Republic. In order to ascertain current situation I made a survey, which served as a basis for my further work. The positive aspect was that if someone did not know the answer to the questions, he or she were inspired to search and get the relevant information, as he or she were surprised by their (lack of) knowledge in the area of fire protection. At least half of the respondents did so, which I consider a success. It shows that the interest of the public and youth in the possibility of obtaining education and preparation for emergency situations is inspired by the realization of potential threats and subsequent detection and designation of imperfections in their own knowledge and skills.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Preventivně výchovná činnost jako nedílná součást komplexního zabezpečování požární ochrany, vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 26.5.2008

.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu práce plk. Ing. Janu Pavlíkovi, že mi byl dobrým a trpělivým rádčem při mém zpracovávání diplomové práce.

Mé poděkování patří také všem odborníkům, HZS, kteří ochotně odpovídali na mé otázky a snažili se mi vysvětlit a ukázat vše, co mi bylo nejasné. Nakonec bych chtěla poděkovat rodičům a dalším, kteří mi umožnili studovat.

OBSAH:

ÚVOD.....	1
1. SOUČASNÝ STAV DANÉPROBLEMATIKY	2
1.1 TROCHU HISTORIE.....	2
1.2 ZRUŠENÍ BRANNÉ VÝCHOVY.....	5
1.3 SOUČASNOST.....	6
1.4 NĚCO O HASIČSKÉM ZÁCHRANNÉM SBORU ČR.....	6
1.5 INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM A DOBROVOLNÍ HASIČI.....	8
1.6 JAK JSOU PŘIPRAVENI NAŠI OBČANÉ	10
1.7 SPOLUPRÁCE SE ZAHRANIČÍM.....	13
1.8 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST	15
1.9 KONCEPCE MV ČR.....	16
2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZA	19
2.1 CÍL PRÁCE.....	19
2.2 HYPOTÉZA	20
3. METODIKA	21
3.1 POPIS METODY.....	21
3.2 ZÍSKÁNÍ INFORMACÍ.....	21
3.3 VÝCHOVA DĚTÍ.....	21
3.4 PRVNÍ POMOC PŘI POPÁLENINÁCH	36
3.4 PANIKA A JEJÍ VZNIK.....	39
3.7 ZAMĚŘENÍ PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI NA ÚSEKU PO	41
3.8 KONCEPCE POŽÁRNÍ PREVENCE V ČESKÉ REPUBLICE	47
3.9 DOTAZNÍK.....	54
4. VÝSLEDKY	57
4.1 NÁVRH	78

5. DISKUZE	85
6. ZÁVĚR	92
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	95
8. KLÍČOVÁ SLOVA.....	98
10. PŘÍLOHY	

ÚVOD

Překročili jsme 21. století a můžeme říci, že naše společnost se stává stále modernější, mobilnější, rychlejší a také anonymnější. Vše jde kupředu. S vývojem modernější doby můžeme nabývat pocitu, že některá opatření, která byla povinností let předešlých, už nejsou pro dnešní dobu podstatná a důležitá. Jestli je dobré tato opatření rušit, ukáže až čas. Je mnoho odvětví, kterých se to týká, ale mě by zajímalo, jak je na tom naše společnost v oblasti prevence požární ochrany, a proto si dovolím položit otázku. Je preventivně výchovná činnost nedílnou součástí komplexního zabezpečování požární ochrany nebo už to není potřebné a stačí učit pouze z vlastních životních zkušeností? Jsme vůbec schopni připravit další generace, tak aby si dovedly poradit, a dokážeme zaujmout touto problematikou dnešní mládež, která je závislá na elektronickém světě, nebo je zbytečné se pokoušet najít k ní cestu?

1. SOUČASNÝ STAV DANÉPROBLEMATIKY

1.1 Trochu historie

Podíváme-li se do minulosti, zjistíme, že prevencí požární ochrany se zabývali už ve středověku a raném novověku, kdy pomocí spontánní občanské iniciativy a rozvojem společnosti došlo k zakládání sborů, které měly pomáhat v oblasti ochrany obyvatel, převážně v oblasti záchranné služby a dobrovolných hasičů i v oblasti vojenského bezpečí. Můžeme říci, že hasiči byli na počátku celého rozvoje záchranářství. Od počátku byly hasičské sbory připravovány a nasazovány nejen při požárech, ale také k záchranným akcím při krizových situacích různého druhu (spíše při živelních pohromách), a to platí i dodnes.

Největší rozvoj pro dobrovolné hasiče přinesl konec 19. století, kdy výsledek prusko-rakouské války, ovlivnil přijetí zákona o branné povinnosti a tím i rozvoj ostatních záchranných složek. První placený hasičský sbor byl na českém území založen už v roce 1853 v Praze (*obrázek č.1*).

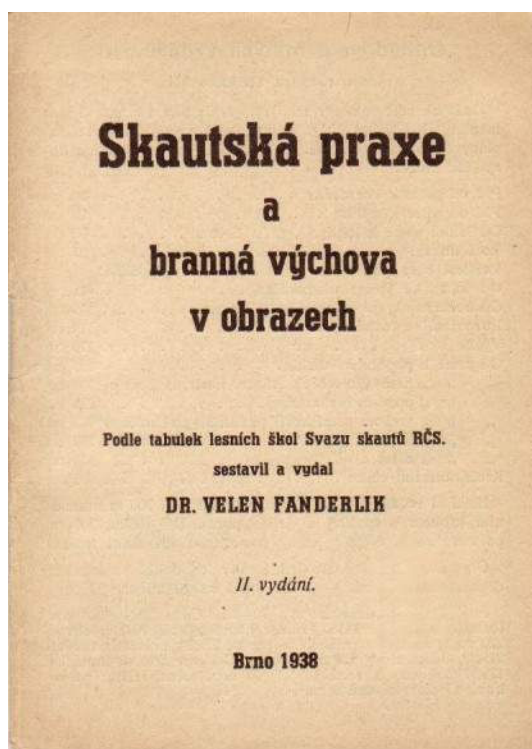

Obrázek č.1 – Jeden z prvních hasičských vozů.

Hlavní odpovědnost za hašení požárů ležela od 2. poloviny 19. století až do druhé světové války na dobrovolných hasičských sborech měst a obcí. Český národ se v tomto odvětví vypracoval mezi kulturně, sociálně a ekonomicky nejvyspělejší národy

Evropy, ale první světová válka tento vývoj zbrzdila, ale zároveň napomohla vzniku Československého červeného kříže roku 1929 a dalších podobně zaměřených organizací, např. Junák, další hasičské sbory a tělovýchovné organizace. Těmto svazům se podařilo zavést brannou výchovu (její součástí byla i požární ochrana a zdravotní péče) do školních osnov o tři roky dříve, než byl vytvořen zákon č. 184/1937 Sb. o branné výchově. Ostatní občané byli seznamováni s touto problematikou v jiných organizacích jako byly např. Branný svaz čs. motoristů, střelecké jednoty a svazy, Orel, Selská jízda a jiné polovojskové organizace. Účelem bylo pěstovat v obyvatelstvu podle jeho věku, vzdělání a povolání morální vlastnosti, tělesnou zdatnost a učit je znalostem a dovednostem potřebným k pomocným a ochranným službám včetně požární ochrany. Následoval zákon č. 92/1951 o branné výchově, který se od prvorepublikového zákona z roku 1937 liší, ale do jisté míry z něj vychází. V roce 1938 byla v Brně vydána jedna z prvních příruček obranné výchovy (*obrázek č.2*).

Obrázek č.2 – Branná výchova 1935

Oproti původnímu zákonu se náplň branné výchovy poněkud posunula politickým směrem. V 60. letech se začalo uvažovat o zavedení nové právní úpravy požární ochrany. Velice významnou událostí pro další období bylo založení školy požární ochrany ministerstva vnitra ve Frýdku-Místku v roce 1967. Další výraznější změnu přinesl zákon č. 73/1973 Sb. o branné výchově, kdy nedílnou součástí základního vzdělání občana se stala vedle politických složek i branná výchova včetně výuky požární ochrany. Koncepce stanoveného rozsahu branné výchovy na školách se objevovala i v mateřských školách, na základních školách 1. i 2. stupni. Zvláštní předmět branná výchova pro šesté a deváté ročníky představoval nejméně 16 hodin ročně a obsahoval problematiku obrany státu, zbraní hromadného ničení a ochrany před jejich účinky, zdravotnické a další vědomosti a dovednosti včetně požární ochrany. Branná cvičení se konala ve všech ročnících dvakrát ročně. Na středních školách měl předmět rozsah 1 hodinu týdně, k tomu dvakrát ročně branná cvičení a branný kurs na 5-7 dní jednou během studia. Na vysokých školách byla branná výchova povinná pro všechny studenty nezařazené do vojenské přípravy, a to v rozsahu 720 hodin. V roce 1984 se stala škola ve Frýdku-Místku Střední odbornou školou požární ochrany MV ČSR a roku 2002 Střední odbornou školou požární ochrany a Vyšší odbornou školou požární ochrany MV ve Frýdku-Místku. V následujícím období absolventi této školy mohli pokračovat ve studiu na katedře techniky požární ochrany a bezpečnosti průmyslu Vysoké školy báňské v Ostravě a Vysoké inženýrské požárně technické školy Ministerstva vnitra SSSR v Moskvě a následně do orgánů požární ochrany. Výchovou vlastních odborníků a příchodem absolventů středních a vysokých škol, zejména technického směru, se mohl zkvalitnit odborný profesionální tým požární ochrany a schopnost účelně řešit potřeby zabezpečení požární ochrany ve společnosti.

1.2 Zrušení branné výchovy

Branná výchova mládeže na školách i ostatních skupin obyvatelstva byla zrušena hned na počátku 90. let bez jakékoliv náhrady, a to i přes určité pokusy o navržení modernějšího pojetí. Oblíbené týdenní branně-sportovní kurzy na středních školách zůstaly zachovány, ale náplní se stávaly sportovní a rekreační zájezdy. Účast občanů na branných aktivitách se stala nepodstatnou. Svazarm zanikl roku 1990 a rozdrobené následnické organizace ztratily jakýkoliv význam a zmíněná problematika se dostala na okraj zájmu, můžeme říci, že následky budou určité dlouhodobé. Proto je nutné naši pozornost zaměřit tímto směrem a pokusit se tuto situaci řešit.

Naštěstí nezanikly organizace, které měly do svých aktivit zařazenu problematiku požární ochrany a vedly děti k návykům jak zvládat situace týkající se požáru s podáním první pomoci, většina z nich funguje dodnes, např. Český Junák (skautské hnutí), Český červený kříž (ČČK), Horská služba, a především Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska (SHČMS). Činnost v těchto institucích je pouze alternativní variantou pro přípravu mládeže a občanů na krizové situace. V mezidobí, které bylo jakousi zkouškou, jež později ukázala, že je nutné znovu začít uvažovat o návratu preventivní výchovy do škol. S ohledem na minulost nebylo vhodné ji opět pojmenovat brannou výchovou. Proto se od roku 1994 staly preventivní programy součástí činnosti Ministerstva vnitra. Druhá polovina 90. let vedla ke vzniku integrovaného záchranného systému (IZS) a problematika preventivní činnosti se začala dostávat do popředí zájmů. První statistické údaje po obnovení požární prevence jsou k nahlédnutí na stránkách MV ČR od roku 2001.

1.3 Současnost

V současné době se objevuje velký zájem ze stran krajů a krajských úřadů jak zlepšit informovanost a připravenost občanů a komunikovat s nimi o dané problematice. Ředitelé základních i středních škol chtějí rozšířit dosud nesystematickou a nedostačující výuku a přípravu na mimořádné události, krizové situace a roste zájem i o „brannou přípravu“. Průzkum z roku 2002 ukázal, že občané mají stále výrazně lepší znalosti v problematice sebeochrany, svépomoci a přežití, než měli z předlistopadové „branné výchovy“ a v tématech vyučovaných v 90.letech.

Vodítkem ke zlepšení dané problematiky je zákon 133/1985 Sb. o požární ochraně ve znění pozdějších předpisů a navazujících prováděcích předpisů k problematice preventivně výchovné činnosti. K podpoře tohoto snažení může přispět současné působení společenských a zájmových organizací, státních orgánů, samosprávních orgánů a sdělovacích prostředků v oblasti preventivně výchovné činnosti.

1.4 Něco o hasičském záchranném sboru ČR

Hasičský záchranný sbor ČR (HZS ČR) byl zřízen zákonem č. 238/2000 Sb., dále ve znění zákona č. 309/2002 Sb. Jeho základním posláním je chránit životy lidí a zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech.

HZS ČR plní úkoly ministerstva vnitra v rozsahu a za podmínek stanovených zejména v zákoně č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb., zákoně č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

HZS ČR tvoří Generální ředitelství hasičského záchranného sboru ČR (GŘ HZS ČR) a hasičské záchranné sbory krajů. V čele generálního ředitelství HZS je generální ředitel HZS ČR, který je současně výkonným místopředsedou Výboru pro civilní nouzové plánování (VCNP). GŘ HZS ČR koordinuje civilní nouzové plánování a zabezpečuje oblast havarijního plánování a v rámci svěřené působnosti i oblast krizového plánování.

1.4.1 Vývoj preventivní činnosti

Jeden z prvních projektů v oblasti preventivní činnosti požární ochrany vznikl v roce 1996 na základě zahraniční stáže v Kanadě, projekt byl nazván Hasík a jeho maskotem se stal drak Hasík, kterému byly zřízeny i webové stránky. V roce 2006 byl zahájen projekt HZS ČR „Dráček Záchranáček“, který se stal i jeho maskotem. Společně s jeho zahájením byly vydány a veřejnosti distribuovány nejrůznější propagační a informační materiály pro děti (omalovánky, pexeso, záložky, rozvrhy hodin, skládky), tento maskot byl rovněž prezentován při nejrůznějších akcích určených dětem. V roce 2006 byly zpracovány nové koncepční materiály v oblasti komunikace s medií, všichni mluvčí HZS ČR pravidelně vytváří celoroční plány komunikačních aktivit. Nezbytné bylo zajistit tréninky HZS ČR, které byly spojené s odborným zaměřením na rozvoj komunikačních dovedností mluvčích.

V letošním roce byl zřízen nový webový portál, „Záchranný kruh“, který má za úkol formou počítačových her, hádanek, úkolů a také videa, naučit děti základním pravidlům potřebným pro dnešní společnost a orientaci jak v oblasti požární prevence, kriminality, záchranářství a jiných užitečných rad.

1.4.2 Pozice HZS ČR u občanů

V roce 2006 obdržel HZS ČR od občanů celkem 167 stížností, z nich bylo 78 oprávněných, 45 bylo dále postoupeno k vyřízení jinému správnímu úřadu a 10 stížností se k 31.12.2006 stále řešilo. Mediální obraz HZS ČR a jeho pověst mezi obyvatelstvem

jsou jedny z nejlepších ze všech institucí působících v ČR. Podle jednoho z výzkumů v ČR hasičům důvěřuje 97 % obyvatelstva, což je vůbec nejlepší výsledek ze všech zkoumaných profesí. Takováto vysoká důvěryhodnost samozřejmě souvisí se samotným „záchranářským“ charakterem činnosti HZS ČR (hasiči jsou až na výjimky nejdůvěryhodnější profesí všude v Evropě), ovšem podíl na tomto pozitivním stavu má i zkvalitnění a zmnožení mediálních aktivit HZS ČR v posledním období, na kterém se velkou měrou podílejí mluvčí HZS ČR.

1.5 Integrovaný záchranný systém a dobrovolní hasiči

Přestože na zásadách (IZS) se vláda usnesla už v roce 1993, s jejich uvedením do praxe se nijak nespíchalo. Pozornost vůči této otázce obnovily povodně v letech 1997 a 1998, kdy se ukázalo, že chaos je na prvním místě a nějaká souhra nebo systém neexistuje a situaci zachraňovala jenom improvizace. Jediným aktérem, který ve větším rozsahu skutečně řídil záchranné a likvidační práce, byla Armáda ČR, ale protože se stala profesionální armádou, bylo zapotřebí uvažovat o nějaké náhradní variantě.

V roce 2000 se konečně podařilo schválit zákon o IZS, podle něhož se úkoly ochrany obyvatelstva neboli civilní ochrany staly náplní činnosti IZS. Bezprostředně s tím souvisela zásadní organizační změna a po dlouhém období od roku 1976 se vrátily z působnosti Ministerstva obrany ČR do působnosti Ministerstva vnitra, hlavně na bedra Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. Výsledek se dostavil poměrně brzy - povodně v roce 2002 byly zvládnuty viditelně lépe, koordinace a spolupráce probíhala rychleji a efektivněji. Přesto se i oficiálně přiznává, že IZS dosud není schopen komplexně zajistit dlouhodobější nasazení při krizových situacích mimořádného rozsahu.

1.5.1 Funkce IZS

Z hlediska našeho tématu má IZS plnit dvě významné funkce:

❖ První spočívá v pružném zapojení nevládních organizací a občanských sdružení (Český červený kříž, celá soustava sdružení dobrovolných hasičů (SDH), Vodní záchranná služba, Speleologická záchranná služba, Horská služba ČR, kynologické záchranné brigády).

❖ Druhým přínosem se zvláště v posledních letech stává intenzivnější propagace a veřejná prezentace IZS i jednotlivých složek. Nejčastější formou je pořádání „dnů integrovaného záchranného systému“ nebo veřejná vystoupení jednotek HZS. Zájem lidí o ukázky zásahů a předváděnou techniku stále roste, jak dokládá návštěvnost těchto akcí. Dalším způsobem, dosud bohužel málo rozšířeným, je předvádění činnosti HZS ve školách (zatím jen podle zájmu a iniciativy ředitelů/ředitelek škol). Bylo by vhodné propojení tématické výuky o ochraně člověka za mimořádných událostí s praktickým vyzkoušením získaných vědomostí pod vedením odborných instruktorů z řad HZS nebo zdravotnické záchranné služby (ZZS). Všechny formy veřejného působení IZS a jednotlivých složek zvyšují **informovanost občanů**, ale také jejich důvěru. Ta hraje klíčovou roli zejména při krizových situacích, výrazně **usnadňuje komunikaci mezi záchranáři a postiženými občany a zabraňuje konfliktům** (ke kterým bohužel dochází stále častěji).

Obě tyto funkce dosud nevyrovnaly základní nedostatek IZS–jedná se o moderní a pružnou strukturu, za kterou Česko sklidilo pochvalu i v prostředí EU a NATO, ale to se týká pouze vyšších úrovní systému centrální, krajské a snad ještě obcí s rozšířenou působností. Výrazně slabší je to na nižších úrovních, v obcích a občanském prostředí.

1.5.2 Dobrovolné hasičské sbory

Do sféry IZS formálně patří také soustava sborů a sdružení dobrovolných hasičů (SDH). Dobrovolné hasičské sbory mají obrovskou tradici, jsou součástí občanské společnosti od konce 19. století. Je třeba upozornit na několik unikátních a nesmírně důležitých rysů této sféry. Díky jejich přítomnosti v téměř každé větší vesnici hrají naprosto nezastupitelnou roli při ochraně velké části obyvatelstva ČR a infrastruktury obcí. Jejich poslání se zdaleka neomezuje na požární ochranu. Především dobrovolní hasiči jsou jednou z nejvýznamnějších výchovných institucí, vždyť prakticky každé SDH si vychovává dorost z řad místní mládeže. Je zcela běžné, že prakticky všechny děti a mladiství v obci jsou členy oddílu mladých hasičů. Na českém venkově se stále udržuje předávání tradice dobrovolného hasičství z otce na syna. Hasičská sdružení jsou dnes jedinou občanskou organizací, která zároveň působí plošně na celém území ČR, podílí se na zajišťování bezpečnosti, provádí výchovu a přípravu širokých vrstev mládeže. Její role v bezpečnostním systému státu je zcela nepostradatelná a nenahraditelná.

1.6 Jak jsou připraveni naši občané

Můžeme říci, že impuls pro zamyšlení, zda jsou občané naší země teoreticky připraveni na možné krizové situace, daly povodně v roce 1997, po kterých poprvé zazněl názor, že úplné zrušení výchovy k civilní obraně v rámci branné výchovy bylo krajně nešťastným krokem. Je sice pravda, že projekt ke zjištění možností zařadit podobnou tematiku do osnov proběhl už v letech 1995-1998, ale první praktický krok přišel až v roce 1999. Byla zpracována metodická příručka pro výuku na základních a středních školách a ministerstvo školství vydalo pokyn k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích akcí. Zastřešující organizací je Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, dále též Česká hasičská jednota a Moravská

hasičská jednotka. Pokyn měl ale pouze doporučující povahu, výuku stanovil jen ve velmi omezeném rozsahu a především jeho realizace silně pokulhávala.

1.6.1 Impuls pro zamyšlení a změnu

Jedním z přímých důsledků teroristických útoků na USA v roce 2001 a dalších katastrofálních povodní roku 2002 v ČR bylo tím hlavním impulzem, který byl potřeba k přehodnocení důležitosti prevence.

1.6.2 Průlom ve výchově

Hned v roce 2003 ministerstvo vydalo nový pokyn. Podle něj a příslušného dodatku je výuka povinná v rozsahu nejméně **6 vyučovacích hodin ročně** v každém ročníku ZŠ, SŠ a VOŠ. Výuka je zaměřena na zvládnutí rozpoznání varovného signálu „všeobecná výstraha“ a činnost po jeho vyhlášení, používání telefonních linek tísňového volání a dalších komunikačních prostředků příprava evakuačního zavazadla, zásady pro opuštění bytu a ohroženého prostoru činnosti integrovaného záchranného systému, poskytování první pomoci při zraněních v případě mimořádných událostí. Obsah je zaměřen především na ochranu před následky živelních pohrom včetně nezbytných dovedností, úniku nebezpečných látek do životního prostředí včetně nezbytných dovedností, použití nebo anonymní hrozby použití výbušniny nebo nebezpečné látky. Konkrétní provedení záleží na rozhodnutí ředitelů škol, ale v praxi se postupuje podle doporučení začlenit jednotlivá témata do stávajících předmětů (fyziky a chemie, zeměpisu, občanské a rodinné výchovy). Nespornou předností tohoto projektu je velmi realistické zacílení, ostře kontrastující s brannou výchovou, která byla v 80. letech beznadějně zastaralá.

1.6.3 Pokyny Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

❖ Pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů, č.j. 34776/98-22 ze dne 4. 5. 1999.

❖ Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů, č.j. 12050/03-22 ze dne 4. 3. 2003.

❖ Ochrana člověka za mimořádných událostí dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy, č.j. 13586/03-22 ze dne 4.2003.

1.6.4 Program výuky

Přípravná fáze umožnila pečlivě vybrat skutečně nejpravděpodobnější rizika. Podle jejich výběru byl program výuky rozdělen do čtyř tematických okruhů, které korespondují se zmíněnými cílovými schopnostmi a druhy ohrožení, ochrana obyvatelstva, živelní pohromy, havárie s únikem nebezpečných látek, radiační havárie jaderných energetických zařízení.

Tímto výběrem bez podobnosti s brannou výchovou 70. a 80. let se postupně podařilo překonat hluboce zakořeněný odpor vůči podobným aktivitám 90. let. Závažným nedostatkem je příliš úzký tematický rozsah a hlavně nedostatečná časová a finanční dotace. Toho jsou si vědomi sami autoři projektu, nicméně v podmínkách obrovského tlaku ve všech předmětech na navýšení počtu hodin se i oněch šest hodin stalo velkým úspěchem. Během nich není možné stihnout výklad i praktické procvičení. Jako vhodné řešení se jeví rozdělení témat do příslušných předmětů a praktický nácvik potom soustředit do jednoho bloku, při kterém by v ideálním případě asistovali příslušníci hasičského záchranného sboru, policie nebo zdravotnické záchranné služby, kteří snadněji získají autoritu a zájem dětí.

1.7 Spolupráce se zahraničím

V roce 1994 příslušníci HZS Bruntál absolvovali stáže v Kanadě a získané zkušenosti v oblasti požární prevence ve školství zařadili do praxe v ČR. Samozřejmě, že se muselo vše přizpůsobit našemu životnímu stylu a rozdílnému myšlení obou národů, ale investice do této oblasti má do budoucna mnohonásobnou návratnost. Také se využilo zkušeností s preventivními programy HZS v Anglii.

1.7.1 První zkušenosti

Nejprve se zkoušelo zavést podobné programy i u nás“nanečisto“a teprve při ověření možné úspěšnosti těchto programů vznikla v roce 1998 jedna z prvních publikací s názvem *Výchova dětí v oblasti požární ochrany*, která popisuje celý systém výuky. Na zpracování této publikace se podílel i dětský psycholog, protože bez odborných zkušeností by nebyl preventivní program úplný. Následovaly další programy a publikace a na základě praktických zkušeností a úpravou legislativy se programy začaly vyvíjet a rozšiřovat do všech krajů a škol ČR. Je důležité, aby se pokračovalo a navazovalo na další získané zkušenosti z praxe a dále vylepšovalo a pozměňovalo. Také bude důležité zajišťovat školení pro více aktivistů a zdokonalovat tak provádění prevence požární ochrany.

Pracovníci MV generálního ředitelství HZS ČR v roce 2006 uskutečnili celkem 124 zahraničních služebních cest. Uskutečnilo se také celkem 23 přijetí zahraničních partnerů v ČR. Prioritami zahraniční spolupráce MV GŘ HZS ČR byly především aktivity v rámci EU, NATO a spolupráce se sousedními zeměmi. Dále byl položen důraz na spolupráci s vyspělými zeměmi, jako například s Francií a Finskem. Velmi důležitou praktickou činností bylo poskytování humanitární pomoci do zahraničí. Spolupráce probíhá rovněž na regionální úrovni (mezi ředitelstvími HZS jednotlivých krajů a jejich partnery z příhraničních krajů sousedních zemí) i na místní úrovni (hasičské stanice ve městech a obcích v příhraniční oblasti).

Spolupráce HZS ČR se zahraničními subjekty je upravena v mezinárodních smlouvách, které specifikují v obecné podobě podmínky spolupráce sboru, jednotek i jednotlivých odborníků se zahraničními partnery, např. smlouva s Bavorskem o vzájemné pomoci při katastrofách a velkých haváriích. V rámci OSN spolupráce s UN-OCHA (Úřad pro koordinaci humanitárních záležitostí OSN) a INSARAG (Mezinárodní poradní skupina pro vyhledávací a záchranné operace). MV generální ředitelství HZS ČR také zabezpečuje činnost Českého národního výboru pro prevenci a hašení požárů (CTIF). Mezinárodní organizace CTIF sdružuje hasičské organizace a sdružení zabývající se ochranou obyvatelstva z 51 zemí celého světa.

1.8 Preventivně výchovná činnost

Součástí aktivit HZS ČR je preventivně výchovná činnost. Je to činnost velmi důležitá pro dosažení znalostí a dovedností obyvatelstva k jeho chování při vzniku mimořádných událostí. Jejím cílem je:

➤ V tabulce č.1 uvádím shrnutí široké škály různých činností HZS ČR v oblasti komunikace s veřejností.

Tabulka č.1

Preventivně výchovná činnost HZS ČR							
(od roku 1997 do roku 2001 nebyla prováděna žádná preventivní výchova)							
<u>Vlastní akce</u>	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Články v tisku/ tiskové zprávy	7872	10180	8253	7808	9031	11223/ 4334	14229/ 4403
Rozhlas/ Televize	x	x	2741	2621	3734	2920/ 1291	4509
Akce celkem/ z toho školy	x	X	2771/ 1391	3423/ 2309	3162/ 3552	4369/ 2694	4204/ 2727
Vydané propagační a informační materiály	x	x	1288	2449	2404	228	539
Akce organizované jinými subjekty ve spolupráci s HZS kraje	289	363	570	1071	1013	802	925
Akce k proškolení učitelů (kurzy, atd.)v problematice ochrany člověka za MU(akce/proškolených)	x	x	62/ 1886	94/ 2207	73/ 1910	142/ 2079	101/ 1530

Při vyhledávání dat jsem narazila na drobné nesrovnalosti na stránkách ministerstva vnitra, které jsou velmi nepřehledné a starší statistické údaje jsou skryty pod jinými hesly nebo označení dat je nepřesné, např. statistika z roku 2007 byla pod odkazem statistika 2005. Na stránkách HZS některých krajů nesouhlasila data a některá dokonce ani nebyla uvedena.

➤ Pokynem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (čj. 12050/03-22 ze dne 4. března 2003) byla do vzdělávacích programů základních, speciálních, středních nebo vyšších odborných škol začleněna tematika „ochrana člověka za mimořádných událostí“ v rozsahu minimálně 6 hodin ročně v každém ročníku. MV GŘ HZS ČR se na realizaci výuky této tematiky aktivně podílí.

V lednu 2006 bylo provedeno ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy školení lektorů z HZS krajů ke vzdělávání učitelů základních a středních škol k problematice ochrany člověka za mimořádných událostí, jehož cílem bylo sjednotit výklad a postupy lektorů při realizaci kurzů, které pořádá Národní institut pro další vzdělávání nebo další vzdělávací instituce ve spolupráci s HZS ČR.

1.9 Koncepce MV ČR

Koncepce ochrany obyvatelstva **od roku 2006 s výhledem do roku 2015** uvádí, že základním prvkem systému ochrany obyvatelstva musí být informovaný a sebevzdělaný občan. Aby občané dokázali adekvátně reagovat, budou připravováni „v rámci organizované přípravy obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci a v souvislosti s prohloubením veřejné informovanosti“. Náplní mají být vhodné formy informování a školní výuka tematiky ochrany člověka při mimořádných událostech. Žádná jiná „organizovaná příprava obyvatelstva“ dosud neexistuje.

Koncepce vzdělávání v krizovém řízení je sice zaměřena na příslušníky institucí krizového řízení, tedy především veřejnou správu, ale účastí členů občanských organizací otevírá další možnost.

Zajistit bezpečnost občanů a sociálních skupin dnes lze pouze tehdy, pokud sami přijmou roli a odpovědnost v bezpečnostním systému a aktivně se zapojí.

1.9.1 Související zákony a vyhlášky týkající se požární ochrany a citace

Zákon:

- ✓ 133/1985 Sb. o požární ochraně (Zákon o požární ochraně datum přijetí: 17. prosince 1985, datum účinnosti 1. července 1986)
- ✓ 238/2000 o Hasičském záchranném sboru ČR
- ✓ 239/2000 o integrovaném záchranném systému
- ✓ 240/2000 o krizovém řízení (krizový zákon)
- ✓ 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Základní vyhlášky:

- ✓ Vyhláška 137/1998 Sb. o obecných o obecných technických požadavcích na výstavbu ve znění pozdějších předpisů
- ✓ Vyhláška č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci)

Nové vyhlášky:

- ✓ Vyhláška č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb účinnost od 1.7.2008

1.9.2 Význam a úloha požární prevence

Hlavní úlohou požární prevence je předcházení vzniku požárů a snižování požárního rizika. Tímto zaměřením se kategoricky liší od úlohy jednotek požární ochrany, jejichž posláním je likvidace a snižování rozsahu již vzniklých rizikových stavů, poskytování pomoci při mimořádných událostech a živelních pohromách.

Preventivní požární ochrany obecně vychází z teorie požárního a ekonomického rizika a je zakotvena v zákoně č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

Nejdůležitějším úkolem požární prevence však bezesporu zůstává zajištění požární bezpečnosti při užívání objektů a jejich provozu po celou dobu obvyklé nebo předpokládané životnosti při současném zajištění požární bezpečnosti provozovaných činností. Veškerá preventivní opatření jsou v zásadě zaměřena na opatření:

- ✓ k zamezení vzniku požáru
- ✓ k zamezení nebo k omezení šíření požáru
- ✓ k zajištění bezpečné evakuace
- ✓ k zajištění bezpečného a účinného hasebního zásahu

1.9.3 Požární bezpečnost

Z hlediska platné právní úpravy na úseku požární ochrany je nutno požární bezpečnost vnímat komplexně, a to jako souhrn veškerých organizačních, stavebně technických, stavebních a technických opatření k zabránění vzniku požáru nebo výbuchu s následným požárem a k ochraně osob, zvířat a majetku v případě vzniku požáru a k zamezení jeho šíření.

2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZA

2.1 Cíl práce

Návrh na formy preventivně výchovné činnosti ve vztahu k právníckým osobám, podnikajícím fyzickým osobám a občanům. Cílem je překonání zažitých předsudků k preventivní výchově z dob minulých. Negativní vzpomínky na období, kdy v oblasti preventivní činnosti převažovaly politické myšlenky, je těžké získat důvěru občanů k navrácení branné výchovy do škol. Významným cílem pro zefektivnění preventivní výchovy v ČR je výrazné posílení důvěry k bezpečnostním složkám, veřejné správě na místní, regionální i ústřední úrovni, ale také k občanským organizacím, které se na preventivní výchově podílejí. Vzniklé programy mají za cíl předat dětem ve dvou výukových rovinách školního věku důležité informace z oblasti požární prevence a vzbudit pomocí výukových propagačních materiálů a besed zájem a vztah k této problematice a naučit zvládat vzniklé mimořádné situace tak, aby se zabránilo vzniku zbytečných panik a psychickým ujmám. Důležitým cílem by také mělo být aktivně zapojit do všech akcí i rodinu, kdy rodiče zaujmou roli rádců a partnerů při řešení těchto situací.

2.2 Hypotéza

Informovanost právnických osob, podnikajících fyzických osob a občanů v oblasti požární ochrany je dostatečná. Samozřejmě, že nelze očekávat, že výsledky se dostaví okamžitě, je potřeba se ohlížet i mimo hranice našeho státu a poučit se od kolegů, kteří v mnoha zemích jsou o krok dále a poučit se z jejich zkušeností a chyb.

Velkým přáním je, aby dětem pomohly získané osvojené zkušenosti snížit možná zranění při mimořádných událostech a dokázaly je využít i v dospělém životě.

Ke splnění cílů je nejvhodnější metoda historická s následným rozбором současného stavu dané problematiky v Česku, porovnání záměrů a představ, jak jsou uvedeny v jednotlivých platných zákonech, strategických a koncepčních dokumentech s realitou, a návrh možných projektů i s bariérami, které je třeba překonat.

3. METODIKA

3.1 Popis metody

- ❖ Nastínění forem a metod výchovy v požární ochraně u dospělých osob a dětí.
- ❖ Analýza dat získaných z dotazníku.

3.2 Získání informací

- A) studium dokumentů odborné literatury, legislativních, strategických a koncepčních materiálů, audiovizuálních dokumentů
- B) rozhovory s odbornými konzultanty z oblasti výzkumu i praxe, a to jak v školství, tak v orgánech státní správy a samosprávy na ústřední i regionální úrovni. Výběr odborníků byl na základě konkrétních doporučení vedoucího práce.

3.3 Výchova dětí

Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva z hlediska jejího obsahu, personálního, technického i ekonomického zajištění je náročná. Preventivní program výchovy dětí se realizuje na základních školách a skládá se ze dvou hlavních částí.

3.3.1 Části preventivního programu

První část je zaměřena na děti ve věku 7-10 let, což je první stupeň školní docházky. Dětem jsou předneseny základní informace a poznatky z oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva ve dvou vyučovacích hodinách, které jsou dále rozděleny do jednotlivých tematických bloků. Cílem první části je získání důvěry dětí, získání respektu z ohně, a zafixování, že oheň dětem opravdu do ruky nepatří. Děti se naučí jak přivolat pomoc (jde zejména o snížení ostychu při volání pomoci), prohlédnou a obléknou si zásahový oblek, tím dojde ke snížení strachu z vybavení a výstroje hasičů (obrázek č. 3). Dále se dozvědí, co znamená zvuk sirény–varovný signál, co dělat při zvuku sirény, co si vzít s sebou při pokynu k opuštění bytu. Na závěr první části jsou dětem rozdány propagační materiály s preventivní tematikou. Detailní schéma výuky bude popsáno níže.

Obrázek č.3 – Moderní hasičské vozidlo

Druhá část je určena dětem ve věku 11-14 let, druhý stupeň školní docházky. Výuka je doplněna o tematiku náročnější a není již vedena tak hravou formou, jako část první. Otevřená komunikace a vzájemný dialog je však nadále její podstatou. Ve druhé části se podrobněji opakují fakta z první a dále se doplňují o další informace z oblasti zdravotní prevence v přírodě a lesní požáry. Všechny oblasti jsou prokládány názornými ukázkami a doplněny videokazetami. Také se dětem ukazují místa, kam se mají jít schovat, když bude vyhlášena evakuace a zásady ochrany při úniku

nebezpečných látek. Důležitou součástí jsou konečné testy, které ukáží, jak účinná byla přednáška a projeví se v nich nedostatky, které je třeba do budoucna napravit. Také pomůže vyučujícím navázat na vyplněné chyby a zaměřit se v dalších hodinách na jejich odstranění.

3.3.2 Zaměření programu

Program Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva je směřován na žáky základních škol tak, aby se dostaly ke každému dítěti informace o tom, jak předcházet mimořádným událostem a jak se v případě takové mimořádné události chovat. Měl by být kladen důraz na to, aby bylo první seznámení s probíranou problematikou provedeno co nejdříve.

Ze zkušeností vyplývá, že žáci 1. tříd se ještě ve školním prostředí dostatečně neorientují, ale žáci 2. tříd již ztratili počáteční ostych, se kterým se potýkali v první třídě. Z tohoto důvodu jsou žáci 2. tříd schopni mnohem lépe vnímat základní informace z oblasti prevence a jejich opakování. Od roku 2005 jsou k dispozici příručky a videokazety.

Žáci na druhém stupni jsou fyzicky a psychicky daleko vyspělejší a jsou tedy schopni zvládnout složitější témata jako je zdravotní výchova, použití přenosných hasicích přístrojů a chování při úniku nebezpečných látek. Výchova je míněna v širokém smyslu a pokrývá teoretické vzdělávání i praktickou přípravu, zahrnuje fyzickou, psychologickou a morální přípravu. Vzhledem ke skutečnosti, že úkolem HZS je i preventivně výchovná činnost, tato koncepce zpracovává program budování a získávání vědomostí, dovedností a návyků. Ukazuje se, že zaměření přípravy, výchovy a vzdělávání občanů je v každém kraji na jiné úrovni a s jiným zaměřením.

Výukových prostředků je k dispozici řada. Výchozím materiálem je kompletní příručka pro učitele, obsahující výklad i metodiku, kterou vydalo generální ředitelství HZS (GŘ HZS) v modernizovaném vydání roku 2003 a k dispozici je i na internetu. Pro školy byly připraveny i videokazety se čtyřmi instruktážními filmy, které vznikly

v období od roku 1998-2001, proto působí trochu nesourodě a ani jejich estetické zpracování nesplňuje současný standard, takže by bylo vhodné je modernizovat a natočit poněkud profesionálněji.

3.3.3 Praktické zpuštění programu

Vzhledem k praktickému spuštění programu v září 2003 se dosud hlavně shromažďují zkušenosti. V roce 2005 pozornost na tuto problematiku zaměřila Česká školní inspekce a zjistila, že příprava učitelů je nedostatečná, protože výuka prevence v oblasti požární ochrany byla většinou svěřena učitelům, kteří dříve vyučovali brannou výchovu. Školení učitelů se tedy ujala Krajská pedagogická centra, která měla vždy jednoho specialistu, vypracovanou metodiku a nabídku kurzů. Po zrušení těchto center v roce 2004 se krajské HZS snažilo, aby koordinaci a přípravu převzaly jednotlivé školské odbory krajských úřadů. Podstatné však je, že téma dosud chybí ve vzdělávání učitelů na pedagogických fakultách. Snahy o nápravu a vytvoření výukových programů k problematice civilní ochrany a přípravy na krizové situace jsou dosud ojedinělé a ve fázi pokusů.

V přípravě a vzdělávání občanů máme ještě velké rezervy. GŘ HZS, jako státní orgán, se začal touto problematikou zabývat a zvyšovat tak veřejnou informovanost a osvětu. Ve snaze situaci napravit vydalo GŘ HZS sérii příruček, které jsou určeny orgánům státní správy, územní samosprávy, právnickým osobám, podnikajícím fyzickým osobám a obyvatelstvu. Kromě jedné, určené přímo občanům, jsou však koncipovány velmi odborným způsobem, takže jejich adresáty mohou být reálně opět jen odborníci. Publikace jsou k dispozici na internetových stránkách MV HZS ČR (www.mvcr.cz/hasici).

3.3.4 Příručky

V roce 2003 se do rukou učitelů základních a středních škol dostala již zmiňovaná příručka „**Ochrana člověka za mimořádných událostí**“ (Obrázek č. 4 – *Výchova dětí v oblasti požární ochrany*).

1) Do obsahu vzdělávání ve školách byla zařazena na základě pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 12 050/03-22 ze dne 4. března 2003.

Celkem vznikly tři příručky:

a) V průběhu výuky prvního cyklu na základních školách byly děti s tématy prevence v oblasti požární ochrany a přidružené problematiky spíše jen pozvolna seznamovány, přičemž dostávaly pouze minimum základních informací, přesně odpovídajících jejich rozumovým i fyzickým schopnostem.

b) Druhý cyklus pak již kladl větší nároky na samostatné a komplexní uvažování žáků, přesto však nadále zůstával pedagog a rodič tím, který žáky vždy v nouzi ochrání či povede.

c) Třetí cyklus vyžaduje vysoké požadavky nejen na žáky, ale i na profesionální a zodpovědný přístup pedagogů. Nejenže by pedagog měl být o závažnosti celé problematiky vnitřně přesvědčen a orientovat se v daných tématech minimálně v rozsahu této příručky, ale měl by mít současně schopnost podnítit vhodnými výukovými metodami (např. volbou odpovídajících otázek) tvůrčí diskusi žáků.

Příručka obsahuje návod, jak žáky připravit na dopad možných následků živelních pohrom a dalších mimořádných událostí a v jedné z kapitol (Téma č. II, Živelní pohromy, písm. D. Požáry) se uvádí, že **požáry vznikají v řadě případů z důvodů nedbalosti, neopatrnosti nebo úmyslu** člověka, že každoročně způsobují mnohamilionové škody a často ničí lidské životy a zdraví. Ke snížení možnosti vzniku požáru z nedbalosti, neopatrnosti, ale i neznalosti důsledků, které je možné svým jednáním zapříčinit, je důležité působit preventivně zejména na děti školního věku a mládež. Mimořádné situace typu požáru nebo dopravní nehody se stávají každodenní

realitou a každý z nás se s ní může kdykoli setkat, ať už jako postižený nebo ten, kdo poskytuje nezbytnou pomoc.

Obrázek č. 4 – Výchova dětí v oblasti požární ochrany

2) V roce 2003 byla podrobněji rozpracována problematika požárů v příručce pro učitele základních a speciálních škol „**Výchova dětí v oblasti požární ochrany**“, kterou vydalo Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru. Svým obsahovým zaměřením byla rozdělena na:

d) teoretickou část, která seznamuje žáky s legislativou, hořením, teorií hašení, hasicími přístroji, strachem a dalšími psychickými změnami souvisejícími se zážitky po prožitém traumatu.

e) první cyklus (pro druhou až pátou třídu) obsahuje sedm bloků a druhý cyklus (pro šestou až osmou třídu) obsahuje osm bloků. Poslední blok z každého cyklu je věnován ověřování získaných informací. Pro každý cyklus byla určena i jedna ze dvou doprovodných videokazet.

3) Příručka „**Výchova a prevence v oblasti požární ochrany**“ (obrázek č..5) z roku 2005, je volným navazováním na příručku z roku 2003 (ad.2) a obsahuje třetí cyklus, který je rozdělen do sedmi bloků. V šesti z nich je popsáno nebezpečí, vyplývající

pro každého z nás při požáru, a jak toto nebezpečí snížit na minimum, co může při vzniku požáru každý udělat do příjezdu hasičů, jak hasit s použitím dostupných hasebních prostředků, jak zachraňovat vlastními silami požárem ohrožené osoby a poskytovat jednoduchou první pomoc nebo co může každý udělat u dopravní nehody. V sedmém bloku jsou uvedeny způsoby ověřování znalostí, získaných v průběhu výuky. Příručka doporučuje pozvolně seznamovat děti s problematikou a dát jim pouze minimum základních informací, přesně odpovídajících jejich rozumovým i fyzickým schopnostem.

Rozsah prvních dvou cyklů je rozvržen pro minimálně 15 vyučovacích hodin a třetímu cyklu by také mělo být věnováno minimálně 15 vyučovacích hodin ročně na obou stupních základního školství.

Za nejdůležitější a nezbytné však považujeme zařazení výuky prevence v oblasti požární ochrany a přidružené problematiky do některého z posledních ročníků daného typu střední školy. Přiznejme si rovněž, že nejrůznější bezpečnostní předpisy a vyhlášky nejsou, a nikdy asi s největší pravděpodobností nebudou populární četbou žáků absolventů. Ve třídě by měla vládnout tvůrčí atmosféra, podepřená neustálou vzájemnou komunikací mezi vyučujícími a žáky. Vzniku tohoto ideálního stavu napomáhá zejména množství motivačních dotazů ze strany vyučujících.

Obrázek č.5- Výchova a prevence v oblasti požární ochrany 2005

3.3.5 Prostředí pro výuku

Prostředí pro realizaci výuky by mělo být spíše nestandardní. Při výuce se nejlépe osvědčuje „komunitní kruh“ uprostřed místnosti, ať už na židlích, nebo ještě lépe přímo na koberci. Vše samozřejmě volně přizpůsobuje zvyklostem třídy (skupinové vyučování atd.) a možnostem zvolené učebny. Snažte se najít jemnou hranici zábavné a přesto tvůrčí diskuse. Vždy mějte na zřeteli, že některé předkládané informace jsou často životně důležité a budou žáky, bez ohledu na výběr jejich budoucího povolání, provázet opravdu po celý život! Do náplně závěrečných bloků, jejichž smyslem je především celkové zopakování a zhodnocení získaných znalostí, lze rovněž přiřadit (podle časových možností) návštěvu hasičské stanice, kde by žáci mohli např. zhlédnout praktickou ukázkou hašení simulovaného požáru pomocí PHP (po předchozí domluvě) atd., návštěva může být nahrazena návštěvou hasičů (dětského psychologa, zástupců ZZS atd.) přímo ve třídě. V obou případech je důležité to, že si žáci mohou o čerstvě získaných informacích popovídat přímo s profesionály.

3.3.6 Pomůcky a materiál

Zpětný projektor (videoprojektor), sada folií (obrázků) pro zpětný projektor, druhý a třetí cyklus, tabule, kreslicí a psací potřeby, čisté papíry, doplňkový materiál, videopřehrávač, průvodní videokazeta, třetí (druhý) cyklus, počítač, internet atd.

Cílem výuky je navodit vstupní atmosféru k výuce problematiky prevence v oblasti požární ochrany a záchranářské problematiky na středních školách, seznámit žáky s některými základními pojmy „záchranářské“terminologie.

Pomocí rozborů (tabulek, map a grafických znázornění se statistikami), se pokusit společně s žáky určit objektivní míru rizika setkání s mimořádnou událostí.

Během práce se statistickými údaji by měli žáci, prozatím alespoň podvědomě, začít cítit možnost, že právě oni sami mohou ve značné míře ovlivnit svoji bezpečnost. Dále upevňovat nutnou důvěru žáků k zasahujícím hasičům (záchranářům). Žáci by měli získat představu o tom, co je nejčastější příčinou požárů. Analyzovat s žáky

domácnost z hlediska možného požárního nebezpečí. Připomenout jim postup jednoduché kontroly domácnosti při odchodu posledního člena rodiny z domu. Vybavit žáky informacemi, na které přímo navazuje blok 2. Při použití PHP platí všeobecná podmínka, a to že je nutno hořící osobu hasit vždy od hlavy k patám, přičemž je doporučována cca dvoumetrová vzdálenost trysky přístroje od hořící osoby. Uvedme si rozdílnosti při použití různých „PHP“.

3.3.7 Hasicí přístroje dělíme podle druhu hasiva

1. vodní hasicí přístroje

2. práškové hasicí přístroje

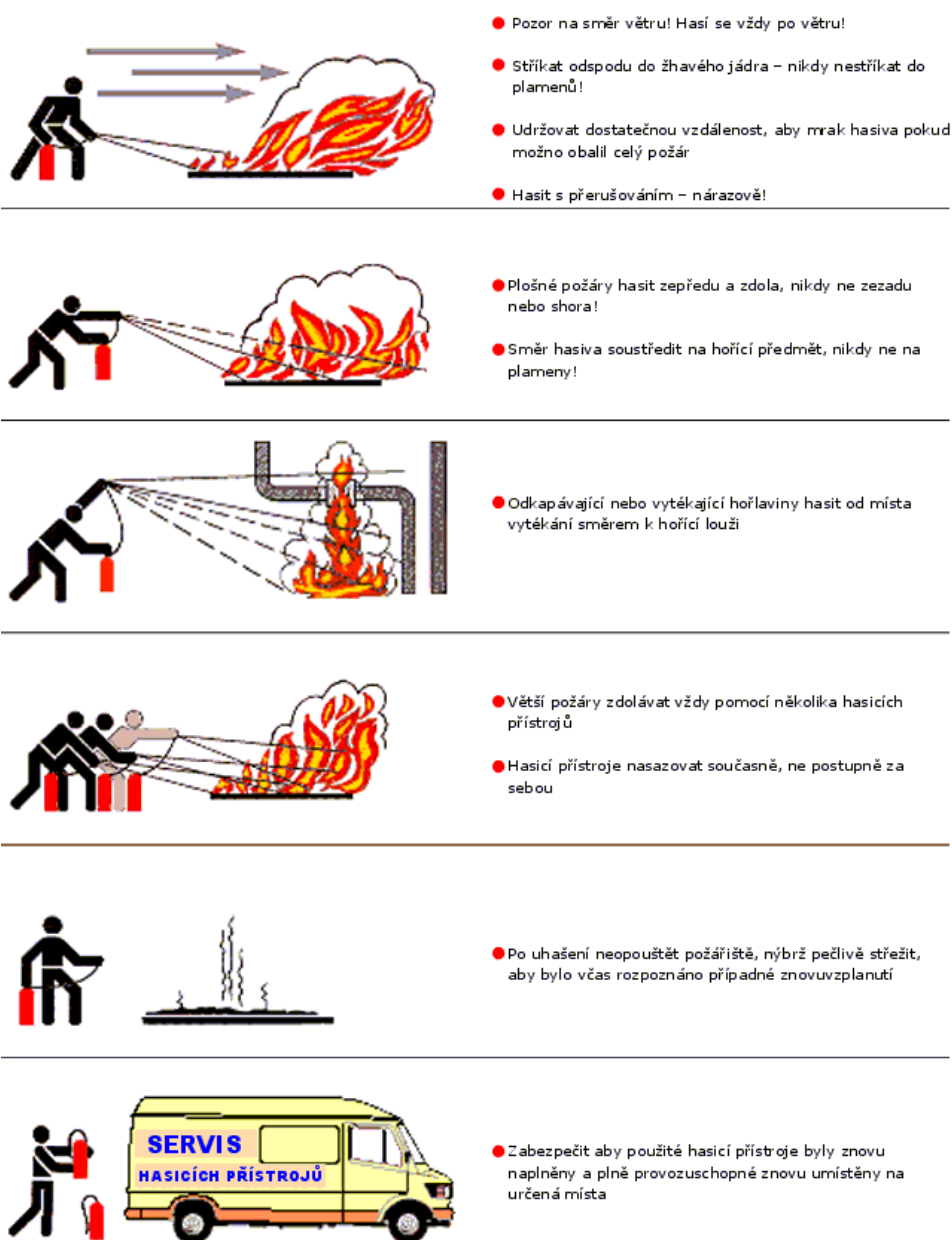
3. pěnové hasicí přístroje (i chemické), norma EN3 zařazuje tyto hasicí přístroje do jedné kategorie společně s vodními a nazývá je hasicí přístroje na bázi vody

4. hasicí přístroje na oxid uhličitý (CO₂)

5. halonové hasicí přístroje, jejich použití je však dnes již zakázáno kvůli poškozování ozonové vrstvy freony

Dnes jsou pro některá speciální zařízení (letectví, počítačová technika) používány hasicí přístroje s čistým hasivem (halotron aj.) na bázi fluorovaných uhlovodíků, které ozonovou vrstvu nepoškozují.

Příklad postupování při hašení je v následujícím (obrázek č. 6).

Obrázek č. 6 – Příklad postupování hašení

Zjištění získaná z diskuze s žáky pomůže k ověření, jak žáci vstřebali nové informace. Vyzveme je k vytvoření tabulky, kde k jednotlivým druhům hořlavých materiálů budou připisovat PHP, které se k nim nejlépe hodí nebo nehodí. Vycházet můžeme z následující tabulky č.2:

Tabulka č.2 druhy a použití hasicích přístrojů:

<i>druh PHP</i>	<i>vhodný pro hašení</i>	<i>nevhodný pro hašení</i>	<i>důležitá poznámka</i>
Vodní	pevné látky dřevo, papír, seno, sláma, textil	hořlavé kapaliny nátěrové hmoty, nafta, ředidla ...	Nepoužívat na zařízení pod elektrickým napětím a k hašení lehkých kovů!
Pěnový	pevné látky dřevo, uhlí, papír, textil, plasty	polární kapaliny aceton, alkoholy, étery	
Práškový	pevné látky uhlí, dřevo apod., hořlavé kapaliny a plyny, elektrické zařízení pod napětím	hořlavé prachy, jemná mechanika a točivé stroje	Nepoužívat na lehké kovy (sloučeniny hořčíkové slitiny, sodík).
Speciální plynové (halotron I, II atd.)	hořlavé kapaliny, elektrická zařízení pod napětím, počítačová technika	požár pevných látek, nesmí se používat k hašení lehkých kovů	V uzavřených prostorách možnost vzniku toxických látek.
Sněhový	hořlavé kapaliny, hořlavé plyny a el. zařízení pod napětím	rozvířitelné látky piliny, hoblovačky, cukr, mouka apod.	Nebezpečí vzniku omrzlin! Nutno vždy otevřít naplno, jinak mohou zamrznou. (s náplní CO ₂)

Nesmíme zapomenout informovat žáky o tom, že na základě druhu hořícího materiálu rozdělujeme požáry do tzv. „tříd požáru“. Součástí etikety každého PHP je jeden nebo více piktogramů, které nám charakterizují, na které hořlavé materiály lze daný druh PHP použít. K výuce využijte názorné obrázky značek tříd (piktogramy), bezpečnostních a zákazových tabulek (obrázek č. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14).

Bezpečnostní tabulky:

Obrázek č.7

Nouzový východ.

Obrázek č.8

Tlakově stálá požární hadice na navijáku.

Obrázek č.9

Hasicí přístroj.

Obrázek č.10

Ohlašovna požáru.

Obrázek č.11

Označení hydrantu.

Zákazové tabulky:

Obrázek č.12

Nehas vodou ani pěnovými přístroji.

Obrázek č.13

Zákaz výskytu otevřeného ohně

Pro názornější představu a získání zájmu dětí si můžete obstarat některé výrobky pro požární ochranu (*obrázek č.14*). Můžete je dát dětem kolovat.

Obrázek č.14

Autonomní, nezávislý hlásič požáru na principu detektoru kouře.

Piktogramy:

Třída A - hoření pevných látek hořících plamenem nebo žhnutím (např. dřevo, uhlí, textil, papír, sláma, seno, plasty).

Třída B - hoření kapalných látek a látek, které do kapalného skupenství přecházejí (např. benzín, nafta, oleje, barvy a laky, ředidla, éter, aceton, vosky, tuky, asphalt, pryskyřice, mazadla).

Třída C - hoření plynných látek hořících plamenem (např. propan - butan, zemní plyn, svítiplyn, acetylen, metan, vodík).

Třída D - hoření lehkých alkalických kovů (např. hořčák a jeho slitiny s hliníkem) a jiných kuchyňských zařízení.

Třída F - požáry jedlých olejů a tuků (rostlinné nebo živočišné oleje a tuky) ve fritézách

Důležité je zdůraznit hasicí přístroj vodní a pěnový, protože tyto dva PHP nesmí být použity při požárech zařízení pod elektrickým napětím (rozvodné skříně, el. nářadí atd.)! Můžeme se žáků zeptat, proč tomu tak je.

3.3.8 Jak se chovat při setkání s požárem

Podaří-li se nám tedy laickým průzkumem přesně určit místo požáru, můžeme se za splnění přesných pravidel rozhodnout k jeho likvidaci. Vždy je především nutno zvážit, jestli je v našich silách oheň uhasit. Zde je potřeba vycházet z konkrétní situace na místě požáru (rozsah požáru atd.) a vyhodnotit, jaké druhy hasebních prostředků máme k dispozici. Nejlépe je, když je funkční hasicí přístroj součástí vybavení naší domácnosti. Na rozdíl od veřejných budov nám zákon nestanovuje kolik a jaké druhy hasicích přístrojů máme mít doma.

Také existuje možnost hašení požáru pomocí nástěnného hydrantu umístěného v domě (možnost hašení požáru středního rozsahu), nebo pomocí improvizovaných hasebních prostředků (hrnec s vodou, zahradní hadice atd.). V našich obchodech se rovněž dá pořídit hasicí sprej PYROCOM, jeho ovládání je velmi snadné a rychlé. Je schopen hasit i elektrická zařízení do napětí **380 V** při zachování minimální vzdálenosti **1 m**. Jeho životnost je většinou tři roky. Je nutné si dobu použitelnosti ověřit při nákupu, jelikož ho nelze doplňovat. **PYROCOM** není adekvátní náhradou PHP Třídy požáru dle ČSN EN2 (obrázek č.15).

Obrázek č.15

Hasicí sprej PYROCON.

3.4 První pomoc při popáleninách

Poskytnutí základní první pomoci při popáleninách a nadýchání se toxických zplodin kouře. Po záchraně osoby (osob) uhašením vždy následuje okamžitá první pomoc a co nejrychlejší přivolání lékaře. Rozsah poškození nad 15 % u dospělého a 10 % popáleného povrchu těla u dítěte může vést ke vzniku šoku, přičemž dlaň je zhruba 1%.

Rozdělení popálenin podle hloubky poškozené tkáně:

I. stupeň - zarudnutí kůže (překrvení), silně pálí (slunce), rychle se hojí (dny).

II. stupeň - tvoří se puchýře (vyplněné plasmou, hlubší poškození), podle co nejrychleji hořící oděv uhasíme pomocí vody. Pro případ, že v dosahu voda není, připomeňte žákům následující mezinárodně uznávaný postup: „Zastav se, lehni si a kutálej se!“ Zastav se - neutíkej - během či chůzí se oheň ještě více rozšíří (běžící osobu nutno násilím zastavit, donutit ulehnout a uhasit oděv; poskytněte mu nejprve technickou první pomoc).

III. stupeň - zničená kůže a podkoží, dochází k nekrose (odumření) tkáně, nejčastěji způsobuje elektrický proud, žhavý kov, přímý plamen; rána je necitlivá, hojí se měsíce, trvalé následky (jizvy), často nutná operace.

IV. stupeň - nejhlubší poškození, hnědá, tmavě červená až černá, zuhelnatělá kůže.

3.4.1 První pomoc při popáleninách:

1) Uhaste postiženého hasicím přístrojem nebo povalte postiženého na zem, uhaste hořící oděv vodou nebo pokrývkou hozenou na postiženého (použitá pokrývka nebo kabát nesmí být vyroben z umělých hmot, které se dále taví a způsobují další popáleniny), případně odstraňte hořlavé látky z okolí atd. Při jiných situacích, jejichž

následkem vznikají popáleniny, je nutno vždy odstranit příčinu vzniku popálení (např. odpojení elektrického proudu atd.).

- 2) Při těžších popáleninách nestrhávejte přichycený oděv ani jiné látky (asfalt, umělá hmota), sejměte však těsné předměty - hodinky, náramky, prstýnky atd., aby nezaškrtily otékající části těla.
- 3) Popálené plochy se pokud možno nedotýkejte, nepřetahujte přes ni ušpiněnou látku. Nezasypávejte ji a nevtírejte do ní olej ani masti.
- 4) Co nejdříve ponořte popálenou plochu do čisté, studené, nejlépe proudící vody (pitná voda z vodovodu). Ochlazujte dokud se nezmírní bolest (cca.10 - 20 minut). Pokud není k dispozici čistá voda, můžete chladit také vodou nebo ledem (zmrzlinou) v sáčku.
- 5) Neochlazujte příliš rozsáhlé popáleniny se strženými puchýři a popáleniny třetího stupně. Tyto popáleniny pouze zabalte kusem čisté tkaniny -u popálenin II. a III. stupně vždy pozor na snadnou infekci! rozsahu možný rozvoj šoku, silně bolí, hojí se týdny.
- 6) Po ochlazení kryjte popálenou plochu čistým, nejlépe vyžehleným kapesníkem, ručníkem, prostěradlem apod.
- 7) Postiženému zajistěte klid, teplo a dopřejte mu takovou polohu, která mu přináší největší úlevu. Postiženým, kteří jsou při vědomí a nezvrací (a nemají popálenou ústní sliznici či dýchací cesty), můžete podávat tekutiny s příměsí soli (1 zarovnaná čajová lžička/1 litr).
- 8) Vždy řekněte o svém popálení co nejrychleji svým rodičům.
- 9) Při popáleninách, které jsou svým rozsahem větší, než je velikost dlaně, vyhledejte vždy co nejdříve zdravotnickou pomoc.

3.4.2 První pomoc při nadýchání se kouře

Důležité je osvojení jednoduché první pomoci při nadýchání se toxických zplodin hoření. Obecné příznaky otrav se vyznačují vždy potížemi s dýcháním, celkovou slabostí a někdy i halucinacemi.

Příznaky spojené s inhalací toxických zplodin běžně se vyskytujících u požárů:

- bolest hlavy-oxid uhelnatý, oxidy dusíku, chlorované uhlovodíky
  - rozšíření zornic-chlorované uhlovodíky
  - zápach z úst-kyanovodík
  - načervenalé zbarvení kůže-oxid uhelnatý
  - bezvědomí-oxid uhelnatý
  - pomalý nebo nepravidelný tep-kyanovodík
  - zvracení-formaldehyd, sirovodík, chlor
  - krev ve zvratkách-chlorovodík, chlor, páry kyseliny dusičné.
- ❖ „Nadýchanou“ osobu (osoby) je vždy nutno vyvést nebo přenést ze zakouřeného prostředí co nejrychleji na čerstvý vzduch a bezpečné místo. Při známkách dušení se transport osob provádí v leže nebo v polosedě. Samostatný pohyb zasažených osob se nedoporučuje.
- ❖ Co nejdříve přivolejte odbornou pomoc.

Pro zopakování informací můžeme položit několik otázek a rozvinout diskuzi, např. Jak a čím budeme hasit do příjezdu jednotek HZS? Všimli jste si PHP u nás ve škole? Kde přesně jsou? Máte také doma nějaké PHP? Opět můžeme zdůraznit, jaké známe: přenosné hasicí přístroje, nástěnné hydranty, jednoduché hasební prostředky.

PHP nebo nástěnný hydrant si můžete jít na školní chodbu prohlédnout, ale nedoporučujeme jej odnášet do třídy. Pozor, zejména si prohlédněte etiketu nalepenou na PHP.

Oheň ke své existenci potřebuje:

- dostatečný přísun kyslíku, vzduch
- hořlavý materiál – palivo
- iniciační zdroj (zápalka, tření, blesk, cigareta, apd.)

3.4 Panika a její vznik

Při záchranných pracích snadno vznikne situace, kdy jednotlivci přestanou jednat jako lidé. Doslova se rozpadne dosavadní systém společenských vztahů, racionálních hodnot, převládnu pudy, instinkty, iracionalita. Jednotlivci se změni v dav.

Dav je dočasně existující uskupení lidí, u kterých dojde ke zcela určitým psychickým změnám tím, že se seskupili, obvykle neorganizovaně a spontánně. Mechanismus tohoto jevu není známý. Každý kolektiv lidí je psychicky ovlivnitelný. Je známé, že mnoho psychických stavů je nakažlivých, ať už se jedná o úzkost, strach nebo i radost a jásání. Propadnou-li lidé emocím, jakými jsou děs, hrůza a strach, mohou reagovat těmi nejnižšími pudy. Dav lidí překvapený vzniklou katastrofou nedokáže najít racionální východisko ze vzniklé situace. Jestliže se nenajde nikdo, kdo

by byl již v začátku schopen jednat, pak v davu vzniká panika, která dělá z lidí běsnící dav. **Stupeň emočního jednání je totiž přímo úměrný nikoliv velikosti nebezpečí, nýbrž nedostatku informací.** Stará zkušenost ukazuje, že lidé se dokáží postavit ohrožení, které chápou, jehož důsledky mohou zvážit, i když může jít o ohrožení života. Emoce davu může přerůst do nepřičetného stavu, kde se jednotlivci snaží zachránit za každou cenu, mnohdy neváhají obětovat své blízké. Stává se, že reakce davu není úměrná závažnosti situace. Při evakuacích velkého počtu osob z ohrožených prostor došlo mnohokrát k ušlapání nebo zadušení spousty lidí, kteří zdaleka nebyli v přímém ohrožení života.

Někteří autoři popisují posttraumatické stresové reakce specifické pro věkovou skupinu předškolních dětí, školních dětí a dospívajících. Dospívající jsou následky traumatu v mnohém ohroženější než děti školního věku, protože jsou kognitivně zralejší a mohou si snáze domyslet důsledky traumatu do podrobností.

Při provádění záchrany osob je třeba postupovat rychle, energicky, ale zároveň s rozvahou. Není horší situace, než když se ze zachránců stanou zachraňovaní.

3.6 Hrozby přinášející dnešní doba

V dnešní době je samozřejmě důležité myslet na velké hrozící katastrofy, důkazem a i názorným příkladem nám může být začátek letošního roku, kdy se hrozbou staly jak velké přírodní živly (EMA), tak i nebezpečné situace na našich hlavních silničních sítích (dálnice D1). Všechny tyto události nám jasně ukazují, jak je preventivní výchova důležitá. Je zřejmé, že vojenské napadení naší zemi hrozí s menší pravděpodobností, než již zmiňované živelné pohromy. Pozornost je třeba soustředit v první řadě na drobnější, každodenní rizika a ohrožení. Připravenost je třeba rozvíjet od

pravděpodobnějších a tedy méně katastrofických scénářů; výsledkem jsou ale kapacity a trénink pro vážnější krizové situace.

Charakter dnešního nebezpečí je dán charakterem naší civilizace. Klíčem k úspěchu řešení preventivní výchovy není dostatek hmotných prostředků, ale řešení založené na informační převaze, která umožní v případě řešení požáru nebo jiné mimořádné situace snížit hrozící rizika na minimum. Proto je důležitá schopnost detekce, rychlého informování a intenzivní a přesně cílené preventivní akce.

Vzhledem k diferencovanosti hrozeb a diferencovanosti cílových skupin je zřejmé, že jakékoliv výchovné projekty musí být přizpůsobené požadavkům skupin obyvatel, pro které bude navrhována.

3.7 Zaměření preventivně výchovné činnosti na úseku PO

MV GŘ HZS ČR stanoví v souladu s § 24 odst. 1 písm. l) zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. Preventivně výchovnou, propagační a ediční činnost zajišťují v souladu se zákonem Ministerstvo vnitra, HZS krajů, obce a občanská sdružení, veřejně prospěšné organizace a jiné orgány a organizace působící na úseku požární ochrany. Obce a občanská sdružení, veřejně prospěšné organizace a jiné orgány a organizace působící na úseku požární ochrany se podílejí mimo své vlastní aktivity v této oblasti na plnění úkolů vyplývajících z tohoto zaměření zejména v oblasti spolupráce s občany a mládeží.

3.7.1 Zaměření ministerstva vnitra, krajů, obcí

Ministerstvo vnitra

Zaměření střednědobé:

Internet, zveřejňování seznamu osob odborně způsobilých a techniků požární ochrany, celostátní statistika požárů, významné (zajímavé) požáry s rozbohem příčin a následků, aktuální stav předpisů v požární ochraně, spolupráce s orgány státní správy, působnost a oprávnění státního požárního dozoru, školství, vzdělávání a odborná příprava v požární ochraně, aktuální informace, soutěže znalostí požární ochrany, vyhodnocování sledovanosti internetových stránek požární ochrany, soutěže, sportovní, znalostní, literární a výtvarné.

Zaměření dlouhodobé:

Teletext, celostátní statistika požárů, aktuální informace, televizní vysílání celostátní, krátké výchovné pořady typu „volejte 150“ se zaměřením na problematické oblasti požární ochrany, téma měsíce apod., soutěže znalostí s hasičskou tematikou (spíše pro děti), pohled psychologa (jak občané vnímají prevenci, chování osob v krizových situacích apod.), rozhlasové vysílání celostátní, soutěže na „hudebních stanicích“ s tematikou požární ochrany s uváděním správných odpovědí na telefonním čísle ... s možností okamžité výhry propagačního výrobku, zveřejňování výsledků celostátního průzkumu veřejného mínění a dotazníkových akcí. Tisk celostátní informace o velkých požárech a jejich škodách, informace o prostředcích vynaložených na záchranné práce, pravidelné sloupky, např. „Co dělat, aby nehořelo?“ (využívání statistických dat), zveřejňování výsledků celostátního průzkumu veřejného mínění, vytvoření celostátních videoték, vytvoření celostátní evidence informací v oblasti požární ochrany, oblast předpisová, oblast odborné literatury.

Celostátní průzkumy veřejného mínění o stavu zabezpečení ochrany obyvatel před požáry, o výkonu prací prováděných hasiči, o kontrolní činnosti.

Celoživotní vzdělávání se specializací na požární ochranu, úplné střední vzdělání s maturitou včetně pomaturitního studia, vysokoškolské bakalářské, magisterské i doktorandské, rekvalifikační studium.

Zařazení do osnov základních a středních škol, základní znalosti o požární ochraně, rozšíření výuky odborných škol o zaměření na požární ochranu (např. stavební školy).

Programy s požární tematikou uskutečňované v rámci mezinárodní spolupráce

Orgány kraje

Spolupráce s HZS kraje, obcemi a občanskými sdruženími zejména v oblasti materiální a finanční podpory preventivně výchovné činnosti. Spolupráce na dni otevřených dveří na HZS.

Hasičský záchranný sbor kraje

Zaměření krátkodobé

Den otevřených dveří, ukázky a besedy profesionálních hasičů v předškolních a školských zařízeních, organizované návštěvy dětí a mládeže v rámci vyučování na požárních stanicích, soutěže.

Zaměření střednědobé

Internet, prezentace HZS krajů, aktuální informace v televizním vysílání, regionální zpravodajství v tisku o stavu požární ochrany, regionální statistiky o požárech, informace o tom, jak předcházet požárům, pořady, ve kterých příslušníci (členové IZS) kladou otázky divákům. Rozhlasové regionální vysílání o příčinách požárů a výši způsobených škod a uchráněných hodnotách apod., informace o sportovních soutěžích, pozvánky i výsledky, zveřejňování výsledků regionálních průzkumů veřejného mínění. Názorná propagace - plakáty, letáky, vývěsky na budovách obecních zastupitelstev, ve veřejně přístupných budovách (banky, pošty, tam, kde

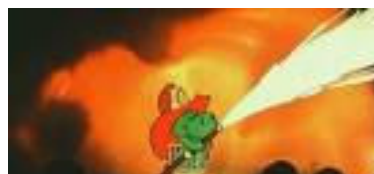
občané obvykle čekají), kalendáře. Výstavy a akce popularizující požární ochranu a hasiče, fotografie s tematikou požární ochrany, historickou a moderní technikou, výstavy podnikatelů stavebních výrobků, hasicích zařízení apod., vývěsky (nástěnka) na frekventovaných místech. Poradenská a konzultační činnost.

Výchovné programy pro děti, mládež a dospělé, názorná tabla (modely) s požárně bezpečnostním zařízením a prostředky požární ochrany, instruktáže, jak se evakuovat z dopravních prostředků, obchodních domů, sportovních areálů, kulturních prostorů apod., s využitím např. audio nahrávek (zvuky, signály apod.), spolupráce s psychologem (chování v krizových situacích, co znamená znát prevenci) apod.

Námětová cvičení s hasiči, nácviky chování v krizových situacích, návštěvy nebezpečných podniků v okolí školy (seznámení se s havarijními plány), návštěvy veřejných budov, obchodních domů, sportovních areálů, kulturních prostor s ukázkou jejich požárního zabezpečení. Návštěvy jednotek HZS s názornou ukázkou a možností vyzkoušení některého vybavení výjezdového zásahového vozidla. Příkladem nám může být názorná fotografie HSZ Ostravy.(obrázková příloha, obrázek.č.16).

Celoživotní vzdělávání v oblasti požární ochrany a odborná způsobilost, zaměřená na výchovu a výuku „aktivistů“ (instruktorů) pro výchovu dětí v oblasti požární ochrany a nácviky evakuace v objektu.

Propagační materiály s tematikou požární ochrany: pexeso, omalovánky nebo puzzle, figurky, loutky, maňásci, papírové modely, skládanky, obrázkové letáčky (kartičky), které se mohou skládat do kolekcí (pohádkové postavy Soptík a jeho rodina apod.), samolepky, fotografie z výuky na hasičské stanici, ze soutěže apod.(obrázková příloha č.17).

Obrázek č.17

Dráček Soptík.

Zaměření dlouhodobé

Regionální průzkumy veřejného mínění, podpora preventivní činnosti od jednotlivých fyzických osob, které mohou oslovit veřejnost, krajské videotéky, obec,

metodická pomoc při zajišťování požární ochrany poskytovaná osobami pověřenými obcí pro fyzické osoby nebo právnické osoby, dny otevřených dveří na požárních zbrojnicích, názorná propagace na úředních deskách obce, propagace hasičů při akcích pořádaných obcí.

Spolupráce s HZS ČR při zajišťování preventivně výchovné činnosti, spolupráce s občanskými sdruženími, veřejně prospěšnými organizacemi a jinými orgány a organizacemi působícími na úseku požární ochrany, občanská sdružení, veřejně prospěšné organizace a jiné orgány a organizace působící na úseku požární ochrany. Spolupráce s Ministerstvem vnitra při zajišťování preventivně výchovné činnosti. Spolupráce s HZS ČR při zajišťování preventivně výchovné činnosti.

Spolupráce s orgány obce při zajišťování preventivně výchovné činnosti, den otevřených dveří na HZS, výroční dny, např. svátek svatého Floriana, při příležitosti např. Mezinárodního dne dětí, ukázky a besedy profesionálních hasičů v předškolních a školských zařízeních, organizované návštěvy dětí a mládeže v rámci vyučování na požárních stanicích, soutěže v požárním sportu, o nejlepší film s hasičskou tematikou (zábavný i naučný), výtvarné (malířské, modelářské apod.), literární (básničky, krátké příběhy), znalostní, dovedností (používání požárně bezpečnostních zařízení, věcných prostředků požární ochrany apod.), sportovní, soutěž fotografií.

Obec

Jednou z povinností obcí v oblasti požární ochrany je organizovat preventivně výchovnou činnost (zákon 133/1985 Sb., §29, odst.1, písmena n) o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů).

Metodická pomoc při zajišťování požární ochrany poskytovaná osobami pověřenými obcí pro fyzické osoby nebo právnické osoby, zveřejňování nabídky v místním rozhlasu, na úřední desce apod. Dny otevřených dveří na požárních zbrojnicích. Názorná propagace na úředních deskách obce. Propagace hasičů při akcích pořádaných obcí

Spolupráce s HZS ČR při zajišťování preventivně výchovné činnosti jako je den otevřených dveří na HZS, organizované návštěvy dětí a mládeže v rámci vyučování na požárních stanicích, soutěže (např. v požárním sportu, výtvarné apod.), názorná propagace, výstavy a akce popularizující požární ochranu a hasiče, poradenská a konzultační činnost, celoživotní vzdělávání v oblasti požární ochrany, propagační materiály s tematikou požární ochrany, regionální průzkumy veřejného mínění, podpora preventivní činnosti od jednotlivých fyzických osob, které mohou oslovit veřejnost.

Spolupráce s občanskými sdruženími, veřejně prospěšnými organizacemi a jinými orgány a organizacemi působícími na úseku požární ochrany.

Spolupráce s Ministerstvem vnitra při zajišťování preventivně výchovné činnosti v oblastech: vytváření celostátních videoték, vytváření celostátní evidence informací v oblasti požární ochrany, celostátní průzkumy veřejného mínění, programy s požární tematikou uskutečňované v rámci mezinárodní spolupráce.

3.8 Koncepce požární prevence v české republice

MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR odbor prevence zpracovalo seznam potřebné výstroje a pomůcek nezbytných k realizaci programu výchovy požární ochrany s ukázkou, jak by mohla výuka probíhat.

3.8.1 Základní vybavení a pomůcky:

1 ks kompletní zásahový oděv včetně přilby

1 ks maska dýchacího přístroje

1ks zpětný projektor pro besedy na školách, které jej přímo nevlastní (podle možnosti)

1 ks deka

1 ks bezpečnostní značka se znázorněním únikových cest

1 ks zápalky nebo zapalovač

1 ks svíčka

1 ks telefonní přístroj, kancelářský materiál (papír, fixy, fólie na zpětný projektor, formulář s testem)

3.8.2 Dodatečné vybavení a pomůcky:

1 ks dýchací přístroj

1 ks požární kouřový hlásič

1 ks hasicí sprej Pyrocom

použité hasicí přístroje (nejlépe práškový PHP a PHP s CO₂–demonstrace váhy)

maskot–drak Hasík.

3.8.3 Témata hodin a časový rozvrh

Témata hodin a časový rozvrh pro žáky II. stupně ZŠ

1. První hodina

Část A (10 min)

- kde hasiče najít ve městě (adresa, telefon)
- v čem je nebezpečné zneužití tísňové linky 150 a 112
- nahlášení požáru (dopravní nehody)
- hasiči jedoucí k zásahu a děti na silnici
- zvuk sirény (varovný signál)
- co dělat, když zazní varovný signál sirény

Část B (20 min)

- nalezené zápalky, hra se zápalkami
- co dělat, když na mně hoří oblečení: "Zastav se, lehni si a kutálej se"
- první pomoc při popáleninách
- co dělat, když hoří doma, jak upozornit rodiče, proč se při požáru neschovávat, proč se nevracet pro své věci
- jak se chránit před ohněm a kouřem
- první pomoc při intoxikaci kouřem, domácí únikový plán
- zásady opuštění bytu v případě evakuace a prostředky improvizované ochrany osob

Část C (15 min)

- krátký test (vyhodnocení druhou hodinu)
- diskuse (rozdejte dárky a propagační materiály)

Důležité body

- hasiči jsou naši přátelé-tísňové volání je 150 a 112
- volat bezdůvodně na tísňovou linku je velmi špatné
- při oznámení požáru uvést kde hoří, co hoří, kdo volá
- výstražné znamení mi říká "Nechod' na silnici"
- varovný signál–chování při něm
- jak rozlišit správné a nesprávné jednání ve vztahu k ohni
- zápalky nepatří do rukou dětem-"zastav se, lehni si a kutálej se"

2. Druhá hodina

Část A (15 min)

- ukázka požárního hlásiče
- rozdělení PHP dle jejich náplní a použití
- ohňový trojúhelník

Část B (15 min)

- odkud hrozí nebezpečí (elektrické spotřebiče, nebezpečné kapaliny, **na** co nezapomenout při odchodu z domu)

- požární prevence v přírodě-lesní požáry
- zásady ochrany při úniku nebezpečných látek
- jak se budeme chránit v zamořeném prostředí

Část C (15 min)

- vyhodnocení testu
- ukázka zásahového obleku a promlouvání na děti i s maskou dýchacího přístroje
- diskuse (rozdejte dárky a propagační materiály)

Důležité body

- PHP jsou i u nás ve škole, ukázat kde jsou.
  - PHP se dělí podle toho, co s nimi lze hasit a vše potřebné najdu na štítku
  - oheň hoří jen tehdy, má-li kyslík, dostatek tepla a má-li se čím krmit
  - při práci s ohněm budu velice opatrný, než odejdu z domu, zkontroluji, je-li vše v pořádku
  - improvizovaná ochrana v zamořeném prostředí
- Poznámka: časový rozvrh jednotlivých bloků je pouze orientační.

Témata hodin a časový rozvrh pro žáky I. stupně ZŠ

1. První hodina

Část A (20 min)

- kdo hasiči jsou a co je jejich práce
- jak je ve městě najít (adresa, tel.)
- co je to tísňové telefonní číslo
- v čem je nebezpečné zneužití této telefonní linky
- nahlášení požáru (dopravní nehody)
- hasiči jedoucí k zásahu a děti na silnici
- zvuk sirény–varovný signál

Část B (20 min)

- co je oheň, „dobrý“ a „zlý“ oheň
- nalezené zápalky, hra se zápalkami
- co dělat, když na mně hoří oblečení: "Zastav, se lehni si a kutálej se"

Část C (5 min)

- krátké opakování, diskuse
  - dobrovolný domácí úkol–do příští hodiny nakreslit cokoli z probíraných témat
  - rozdejte dárky a propagační materiály
- Důležité body-hasiči jsou naši přátelé-tísňové volání je 150 a 112
- volat bezdůvodně na tísňovou linku je velmi špatné

- při oznámení požáru uvést kde hoří, co hoří, kdo volá
- výstražné znamení mi říká "Nechod' na silnici"
- varovný signál sirény
- jak rozlišit správné a nesprávné jednání ve vztahu k ohni
- zápalky nepatří do rukou dětem
- "zastav se, lehni si a kutálej se"

2. Druhá hodina

Část A (30 min)

- co dělat, když hoří doma, jak upozornit rodiče
- odkud hrozí nebezpečí
- proč se při požáru neschovávat
- proč se nevracet pro hračky
- jak se chránit před ohněm a kouřem
- domácí únikový plán
- co dělat, když zazní varovný signál
- co si vzít s sebou při opuštění bytu a improvizovaná ochrana před nebezpečnými látkami

Část B (15 min)

- požární poplach na škole a doma
- ukázka požárního hlásiče
- PHP-ukázka zásahového obleku

-promlouvání na děti i s maskou dýchacího přístroje

-diskuse (rozdejte dárky a propagační materiály)

Důležité body

-jak se zachovám, hoří-li u nás doma-co dělat, když za dveřmi mého pokoje hoří a co rozhodně nemohu dělat

-varovný signál sirény, chování při něm

Poznámka: časový rozvrh jednotlivých bloků je pouze orientační.

3.9 Dotazník

Pro objektivní zpracování diplomové práce jsem se pokusila vytvořit dotazník s rozsahem deseti otázek. Otázky jsem se snažila postavit tak, aby získané informace bylo možné zpracovat ve formě tabulek a grafů pro lepší orientaci ve velkém množství dat.

Dotazník

Jsem studentkou Zdravotně sociální fakulty ve studijním oboru krizová radiobiologie a toxikologie Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. V letošním roce končím studium na vysoké škole a pro napsání závěrečné práce na téma Preventivně výchovná činnost jako nedílná součást komplexního zabezpečování požární ochrany. Potřebuji zjistit míru informovanosti obyvatel v problematice požární ochrany. A proto Vás prosím o vyplnění následujícího dotazníku. Za Vaši ochotu předem děkuji. Ledvinová Kateřina

1. Věk

- a) do 20   b) o 30   c) do 50   d) nad 50

2. Pohlaví

- a) Žena   b) Muž

3. Vzdělání

- a) Základní   b) Učňovské   c) Středoškolské   c) Vysokoškolské

4. Ve škole / zaměstnání jsem byl proškolen v oblasti požární ochrany.

- Ano   x   Ne

5. Díky školení bych byl(a) schopen(na) reagovat na situace vzniklé požárem:

Ano x Ne

6. Napište, jak byste postupovali při hašení požáru, doplňte výběrem písmene:

A) proudem vody B) mokrou tkaninou C) přenosný hasicí přístroj CO₂

D) přenosný pěnový hasicí přístroj

Přiřaďte k následující zařízení:

a) spotřebič pod el. napětím

b) pevné hořlavé materiály (dřevo, nábytek....)

c) hořlavé kapaliny (benzín, nafta, olej...)

d) hořící autogenní souprava

e) hořící osobní automobil

f) požár pánve s tukem

7. Komu ohlásíte vzniklý požár:

A) na pracovišti:

a) linka 112

b) linka 150

c) linka 158

d) linka 155

e) ohlašovna požárů (organizace nebo právnická osoba)

f) babičce

B)mimo zaměstnání (doma, obchodní dům, ulice....)

- a) linka 112
- b) linka 150
- c) linka 158
- d) linka 155
- e) ohlašovna požárů – organizace nebo právnická osoba
- f) babičce

8.Myslíte si, že by se měly vrátit do učebních osnov branná cvičení zaměřená na požární ochranu? Když ano tak proč?

Ano x Ne

9.Zabezpečuje Vaše obec (město..), škola, dobrovolní hasiči,...

- a) besedy, přednášky nebo praktické ukázky pro děti v oblasti požární ochrany?

Ano x Ne

- b) organizuje soutěže dětí na hasičské téma?

Ano x Ne

- c) poskytuje dostatek propagačního materiálu k této problematice?

Ano x Ne

10.Myslíte si, že informovanost v oblasti požární ochrany je dostačující? Jak byste zvýšili míru informovanosti v problematice požární ochrany?

4. VÝSLEDKY

S pomocí známých a kamarádů se mi podařilo nashromáždit 1496 vyplněných dotazníků. Největší skupinou dotázaných byly děti na základních, učňovských a středních školách, proto je získané číslo tak vysoké. Další velkou část dotazníků jsem získala s pomocí moderní počítačové techniky. Požádala jsem o spolupráci své kamarády a známé, kteří byli tak hodní a rozeslali dotazníky dále. Každý je rozeslal minimálně dvaceti dalším. Kdyby se mi vrátily všechny, bylo by číslo mnohem větší. Myslím, že spolupráce byla úspěšná. Ne všichni přistupovali k vyplňování dotazníku zodpovědně, proto nemusí být získané údaje věrohodné. Někteří nevyplnili poslední otázku, jiní se vyhnuli otázce šesté.

Někteří žáci druhého stupně základní školy přistupovali k vyplňování dotazníku s humorem, jiní považovali dotazník, za možnost k seznámení a připisovali i telefonní čísla, přesto jsem s výsledky spokojená.

Původně obsahoval dotazník čtyři věkové kategorie, ale okolnosti, které jsem zmínila v diskuzi, mě donutily vytvořit kategorií pět. Další tabulka je zaměřena na pohlaví, vzdělání a následovaly cíleně míněné otázky. V textu jsou uvedeny tabulky celkového rozdělení a každá kategorie je doplněna o rozdělení podle věku.

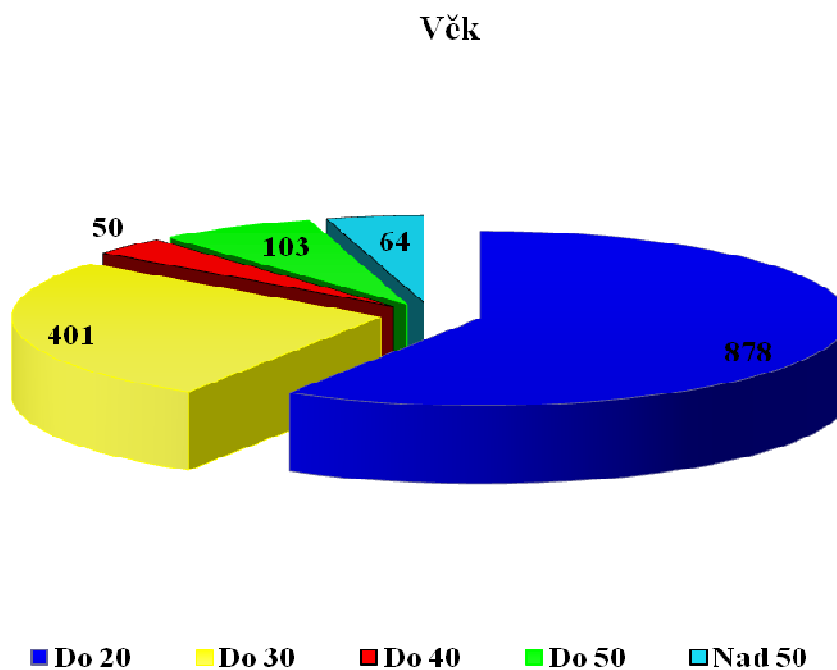
Celkový počet dotazníku činí 1496, z toho 661 mužů a 835 žen. Základní vzdělání dovršilo 411 dotázaných, učňovské 408, středoškolské 445 a vysokoškolské 323 (*tabulka s grafem č.1, 2a, 2b, 3a, 3b*).

Tabulka č.1
Otázka č.1 – Věk

Věk	
Do 20	878
Do 30	401
Do 40	50
Do 50	103
Nad 50	64
Celkem	1496

Graf č. 1

Počet vyplněných dotazníků podle věku

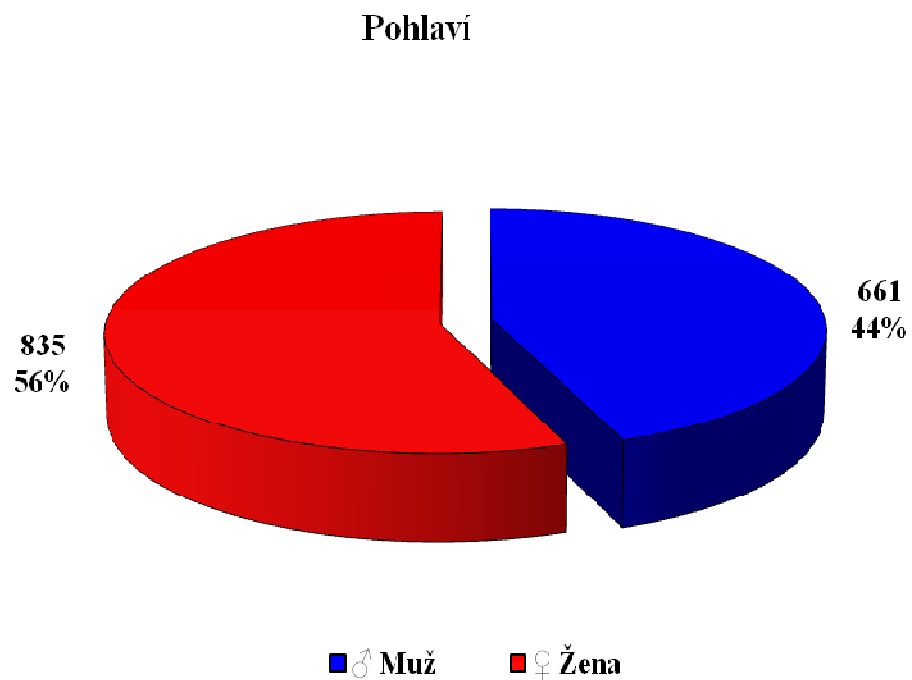
Tabulka č.2a)

Otázka č.2 – Pohlaví

Pohlaví	
♂ Muž	661
♀ Žena	835

Graf č. 2a)

Procentuální zastoupení mužů a žen z vyplněného dotazníku.

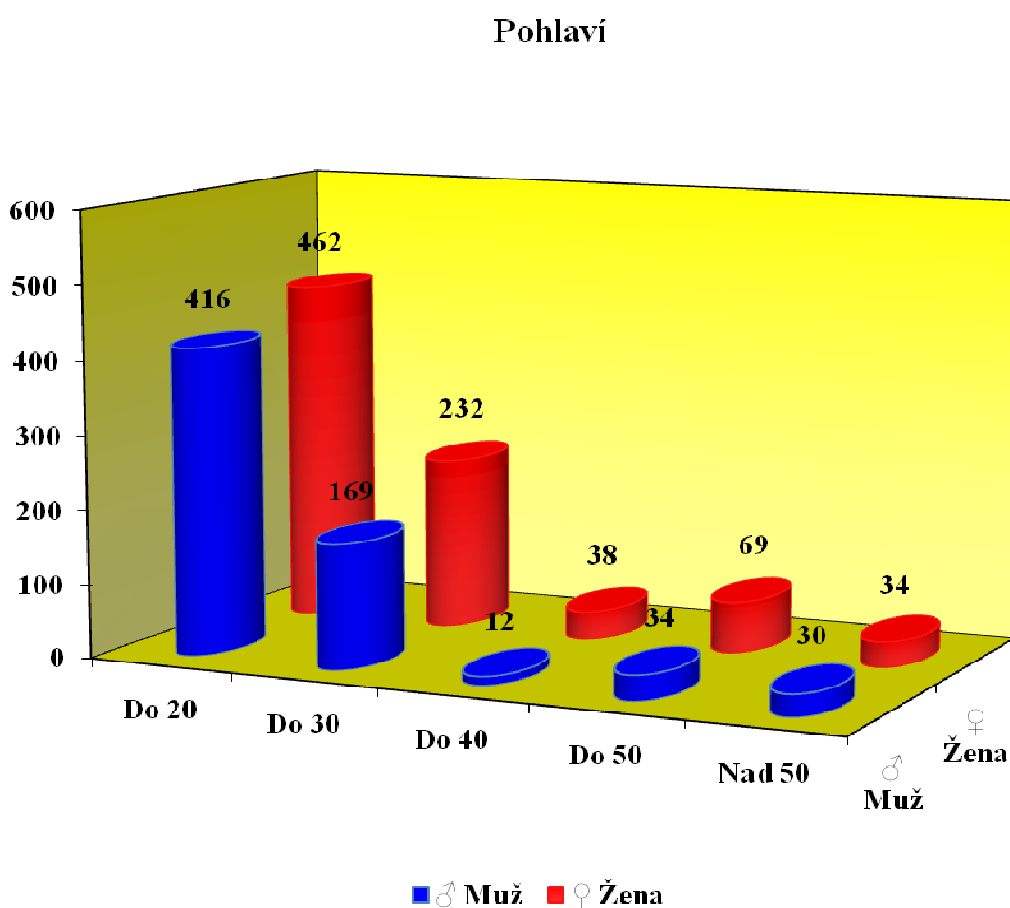
Tabulka č.2b)

Otázka č.2 – Pohlaví

Pohlaví	Věk				
	Do 20	Do 30	Do 40	Do 50	Nad 50
♂ Muž	416	169	12	34	30
♀ Žena	462	232	38	69	34

Graf č. 2b)

Rozdělení podle věku a pohlaví dotázaných.

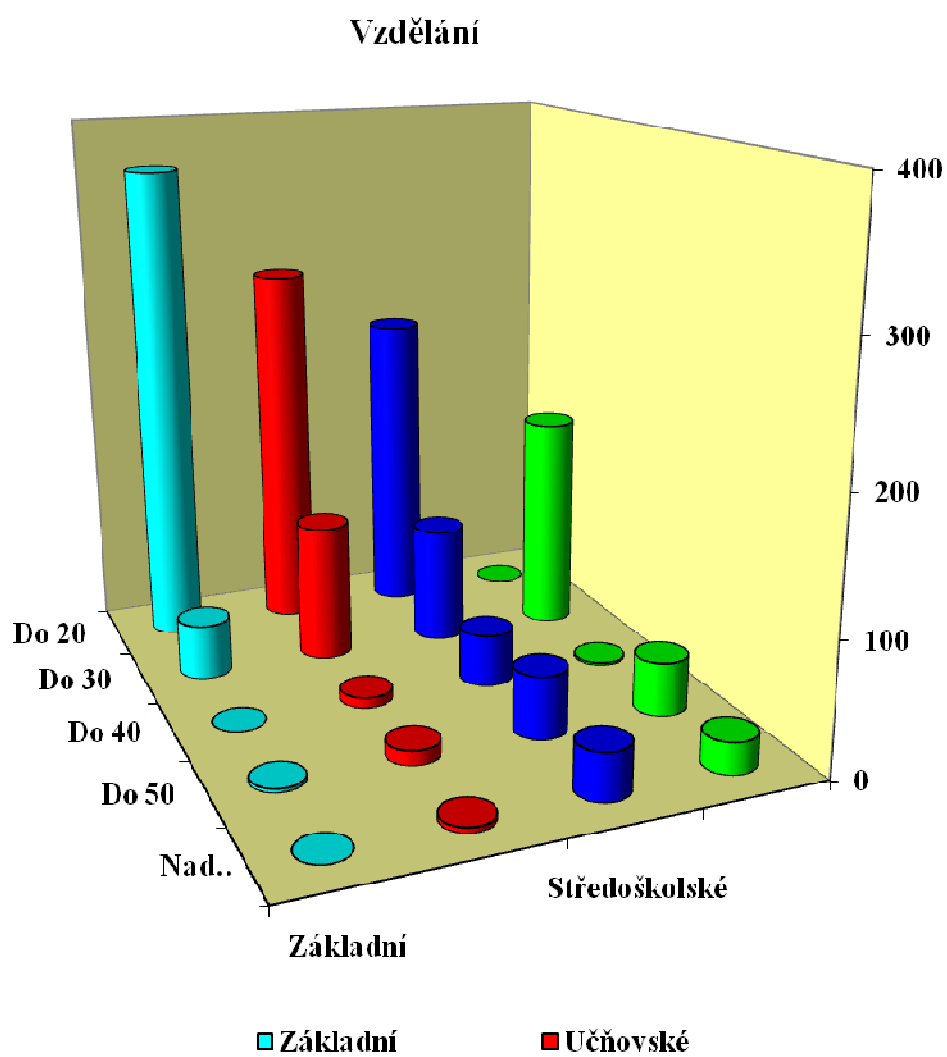

Tabulka č.3a)
Otázka č.3 – Vzdělání

Vzdělání	Věk				
	Do 20	Do 30	Do 40	Do 50	Nad 50
Základní	366	42	0	3	0
Učňovské	280	105	8	11	4
Středoškolské	232	89	40	48	36
Vysokoškolské	0	165	2	41	24

Graf č. 3a)

Rozdělení podle věku a vzdělání.

Tabulka č.3b)

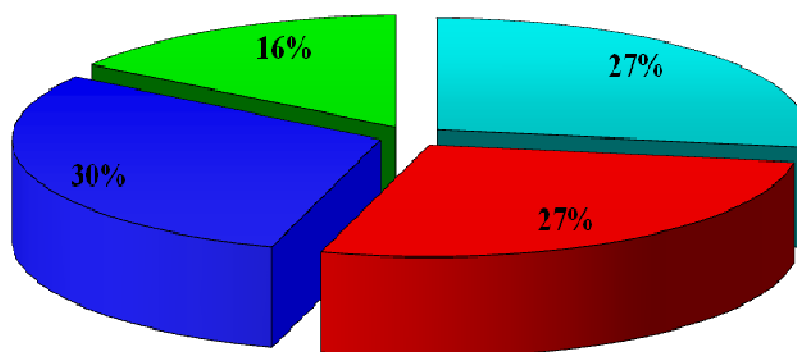
Otázka č.3 – Vzdělání

Vzdělání	Základní	Učňovské	Středoškolské	Vysokoškolské
Celkem	411	408	445	232

Graf č. 3b)

Procentuálního zastoupení jednotlivého dosaženého vzdělání

Vzdělání

■ Základní ■ Učňovské ■ Středoškolské ■ Vysokoškolské

U čtvrté otázky jsem předpokládala výsledky směřující k odpovědi ne, ale odpovědi byly vyrovnané. Takže můžeme říci, že proškolení v oblasti požární ochrany není zanedbatelné. Z ohledu na čísla vyplývá, že převažuje počet kladných odpovědí u mladších studentů, také to může být ovlivněno načasováním dotazníku, na některých školách byl dotazník vyplněn po absolvování povinných hodin. Menší výsledky byly u pracujících, kde převažovala odpověď ne. Možná to má za následek neformální provedení zkušebních testů na pracovišti, většinou je rozdána pouze prezenční listina a

tím je úkol splněn. Tady jsou asi skryty velké rezervy a je zapotřebí změnit přístup v proškolení zaměstnanců. (tabulka s grafem č.4)

Tabulka č.4

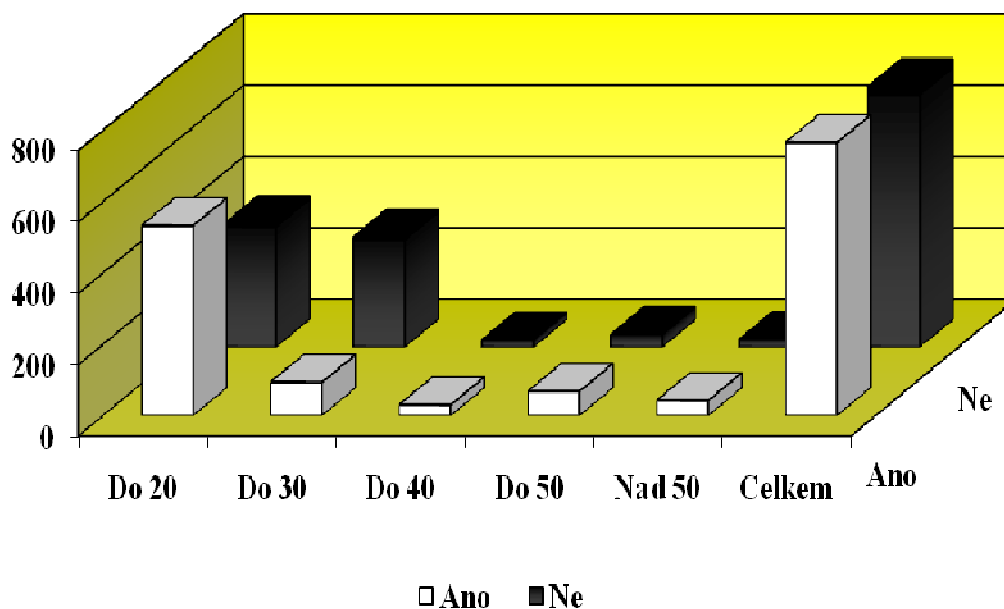
Otázka č.4 – Ve škole / zaměstnání jsem byl proškolen v oblasti požární ochrany.

		Věk				
	Celkem	Do 20	Do 30	Do 40	Do 50	Nad 50
Ano	765	532	93	30	68	42
Ne	731	346	308	20	35	22

Graf č. 4

Grafické znázornění odpovědí na otázku č.4, podle věkové hranice.

Proškolení

Pátá otázka byla spíše hypotetická, ale převažoval názor, že po absolvování proškolení by byli schopni reagovat na vzniklé situace (tabulka s grafem č.5).

Tabulka č.5

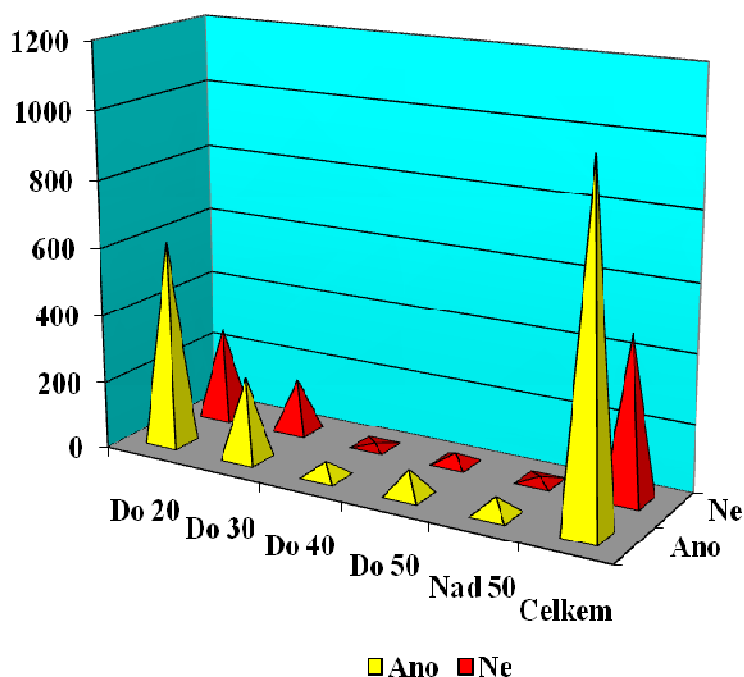
Otázka č.5 – Díky školení bych byl(a) schopen(na) reagovat na situace vzniklé požárem.

	Věk					
	Celkem	Do 20	Do 30	Do 40	Do 50	Nad 50
Ano	1020	607	245	43	74	51
Ne	476	271	156	7	29	13

Graf č.5

Ukazuje účinnost školení vycházející z odpovědí dotázaných.

Účinnost školení

Šestá otázka byla trochu komplikovaná, a proto považuji výsledná čísla za orientační, ale až na několik nesprávných odpovědí, by si všichni nějak s požárem poradili. Převažuje vodní a CO2 hasicí přístroj a 124 dotázaných přidalo písek.

Tabulka č.6

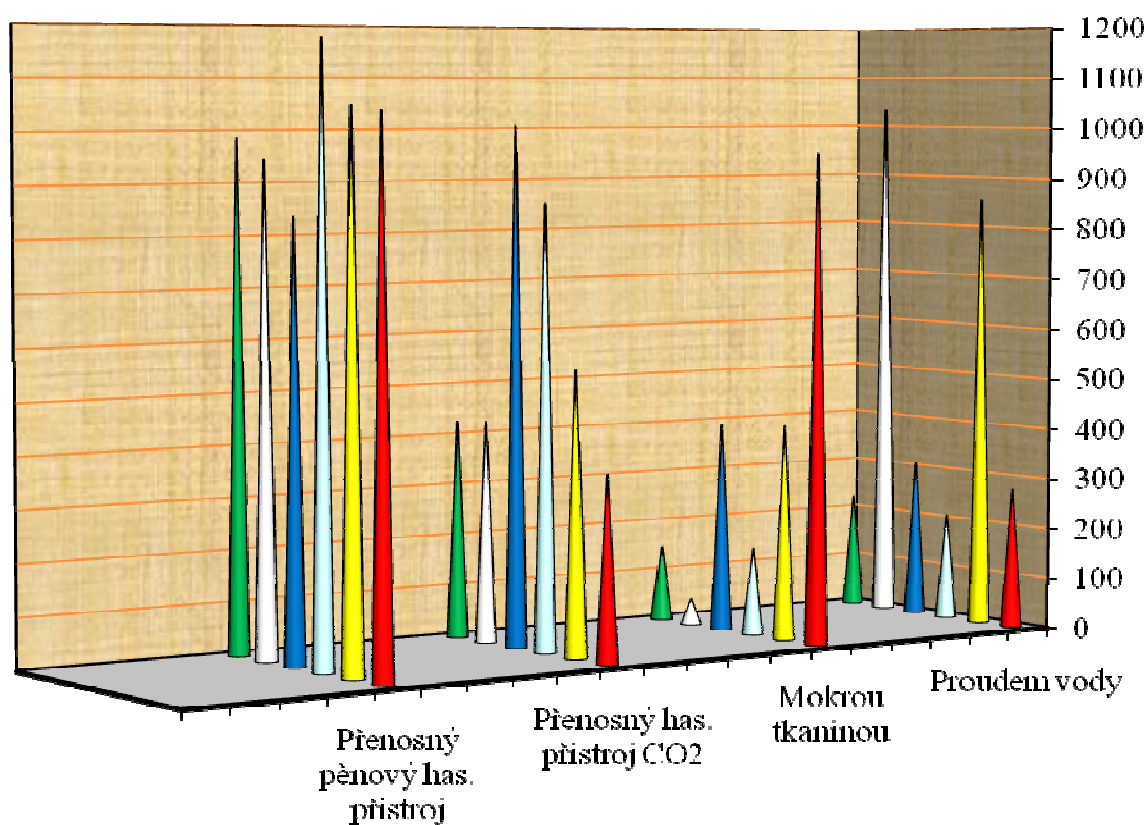
Otázka č. 6 – Napište, jak byste postupovali při hašení požáru.

Hořící zařízení	Hašení požáru																			
	Proudem vody					Mokrou tkaninou					Přenosný has. přístroj CO2					Přenosný pěnový has. přístroj				
	Věk																			
	- 20	-30	-40	-50	50+	- 20	-30	-40	-50	50+	- 20	-30	-40	-50	50+	- 20	-30	-40	-50	50+
spotřebič pod el.napětím	172	37	2	6	8	55	48	8	28	8	63	215	20	80	48	598	202	30	96	60
Celkem	225					147					426					986				
pevné hořlavé materiály (dřevo, nábytek....)	461	382	38	93	59	2	8	15	6	20	19	301	18	64	30	396	400	8	99	45
Celkem	1033					51					432					948				
hořlavé kapaliny (benzín, nafta, olej...)	60	215	20	8	4	10	302	16	78	4	515	368	5	69	50	385	279	45	81	53
Celkem	307					410					1007					843				
hořící autogenní souprava	68	68	8	43	22	108	60	2	0	1	389	268	48	93	62	618	350	48	98	59
Celkem	209					171					860					1173				
hořící osobní automobil	637	108	12	60	39	294	69	8	61	33	167	299	20	44	15	496	365	44	89	57
Celkem	856					420					549					1051				
požár pánve s tukem	45	137	48	36	11	622	216	2	80	33	126	80	33	70	50	622	274	26	70	49
Celkem	277					953					359					1041				

Graf č.6

Postup při hašení požáru podle odpovědí dotázaných.

Hašení požáru

- spotřebič pod el. napětím
- pevné hořlavé materiály (dřevo, nábytek...)
- hořlavé kapaliny (benzín, nafta, olej...)
- hořící autogenní souprava
- hořící osobní automobil
- požár pánve s tukem

Odpovědi na sedmou otázku byly uspokojivé a očekávané. Jediné, co mě překvapilo, byly některé doplňující vtipky, jako kde je dědeček? Data jsou přehledně zpracována podlečkových kategorií v *tabulce č.7a*), celkový stav podle místa požáru neuveden v *tabulce s grafem.7b*).

Tabulka č.7a)

Otázka č.7 – Komu ohlásíte vzniklý požár?

	Věk									
	Do 20		Do 30		Do 40		Do 50		Nad 50	
	na pracovišti	mimo zaměstnání	na pracovišti	mimo zaměstnání	na pracovišti	mimo zaměstnání	na pracovišti	mimo zaměstnání	na pracovišti	mimo zaměstnání
112	513	538	360	41	20	30	68	2	12	0
150	600	563	214	303	250	151	15	35	59	16
158+155	0									
ohlašovna požárů, organizace nebo právnická osoba	98	27	278	123	37	13	98	20	62	13
babičce	53	10	6	6	8	2	10	15	2	0

Tabulka č.7b)

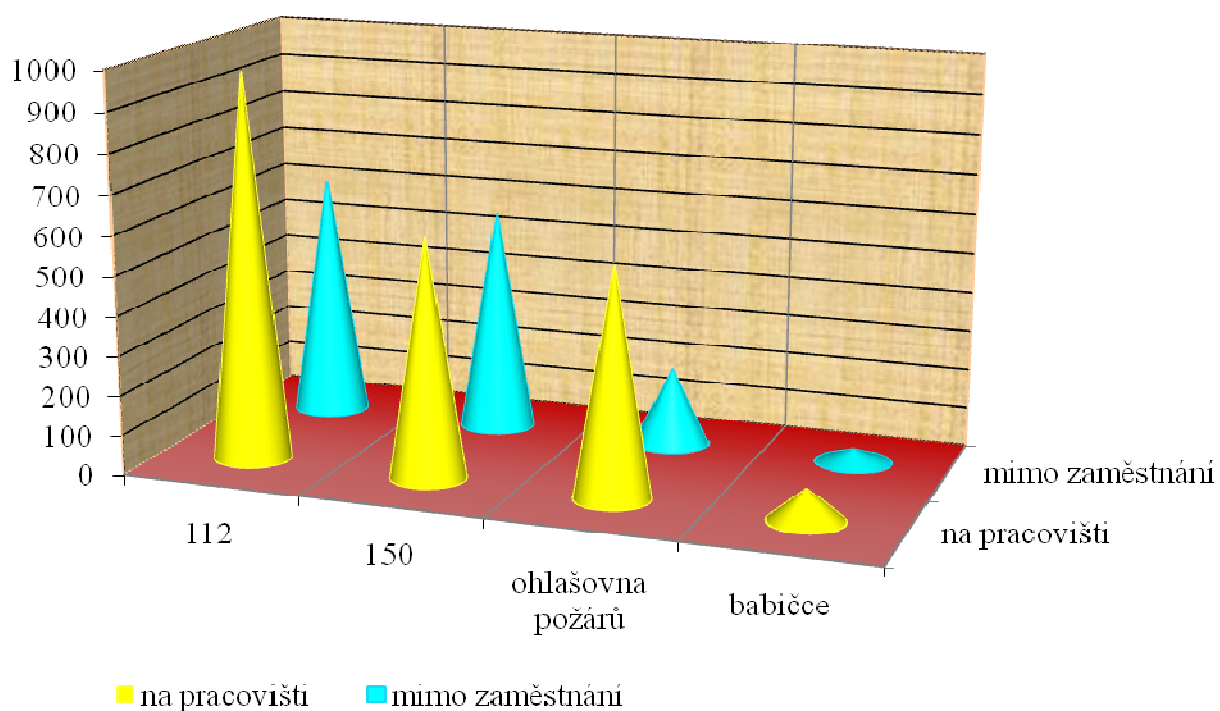
Otázka č.7 – Komu ohlásíte vzniklý požár?

celkem	112	150	ohlašovna požárů – organizace nebo právnická osoba	babičky
na pracovišti	973	600	573	79
mimo zaměstnání	611	563	196	35

Graf č.7b)

Grafické znázornění celkový počet odpovědí dotázaných komu by zavolali v případě požáru.

Ohlášení požáru

Podle odpovědí na osmou otázku docházím k závěru, že dotázaní jsou pro výuku ve školách, ale výhrady mají k názvu, je v nich zakořeněná branná výchova jako negativní, otravná záležitost (*tabulka s grafem č.8*).

Tabulka č.8

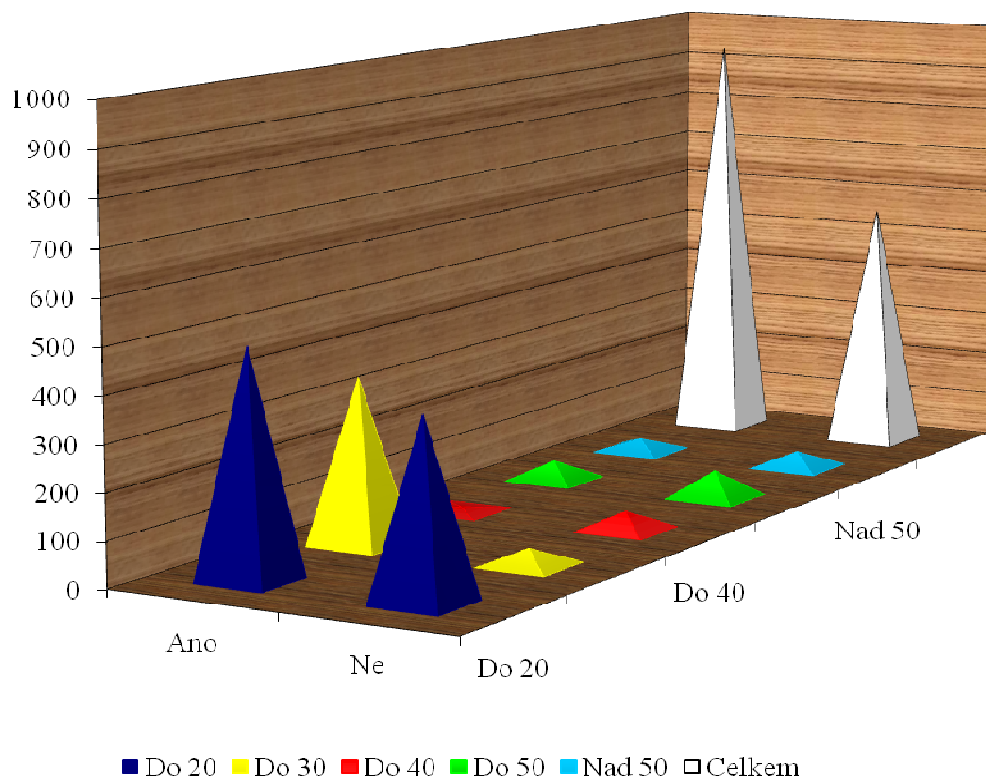
Otázka č.8 – Myslíte si, že by se měly vrátit do učebních osnov branná cvičení zaměřená na požární ochranu? Když ano tak proč?

		Věk				
	Celkem	Do 20	Do 30	Do 40	Do 50	Nad 50
Ano	935	491	364	9	43	28
Ne	560	387	36	41	60	36

Graf č.8

Učební osnova.

Učební osnova

Devátá otázka je také velmi specifická, protože jsem nebyla schopna pojmout celou ČR, tak není možné se přesně vyjádřit k objektivnímu výsledku. Nejhůře dopadly propagační materiály, jinak si města a obce se spoluprací škol a dobrovolných hasičů stojí poměrně dobře (*tabulky s grafy č.9a), b), c)*).

Tabulka č.9a)

Otázka č.9 Zabezpečuje Vaše obec (město..), škola, dobrovolní hasiči,...

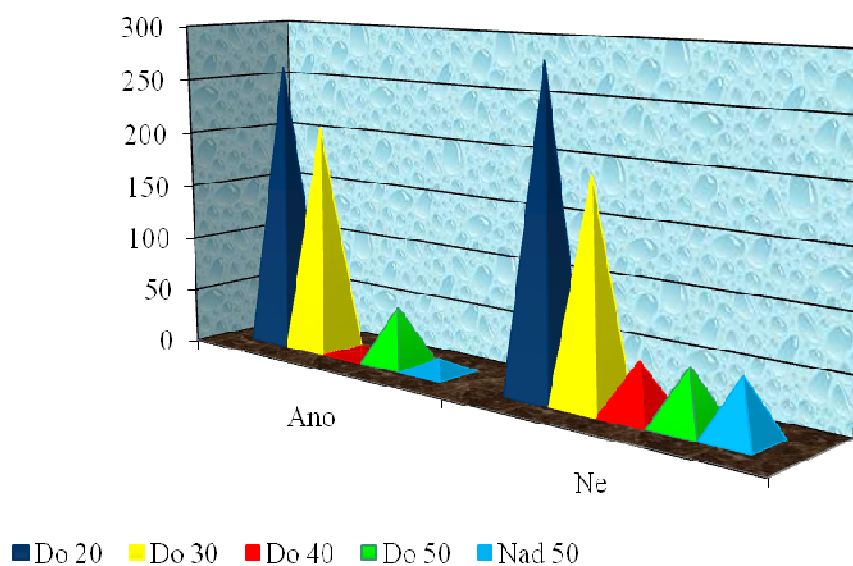
č.9a) besedy, přednášky nebo praktické ukázky pro děti v oblasti požární ochrany?

		Věk				
	Celkem	Do 20	Do 30	Do 40	Do 50	Nad 50
Ano	537	262	208	3	52	12
Ne	626	283	193	47	51	52
Nevyplnilo	333					

Graf č.9a)

Grafické znázornění odpovědí podle věkových kategorií.

Semináře a praktické ukázky

Tabulka č.9b)

Otázka č.9 Zabezpečuje Vaše obec (město..), škola, dobrovolní hasiči,...

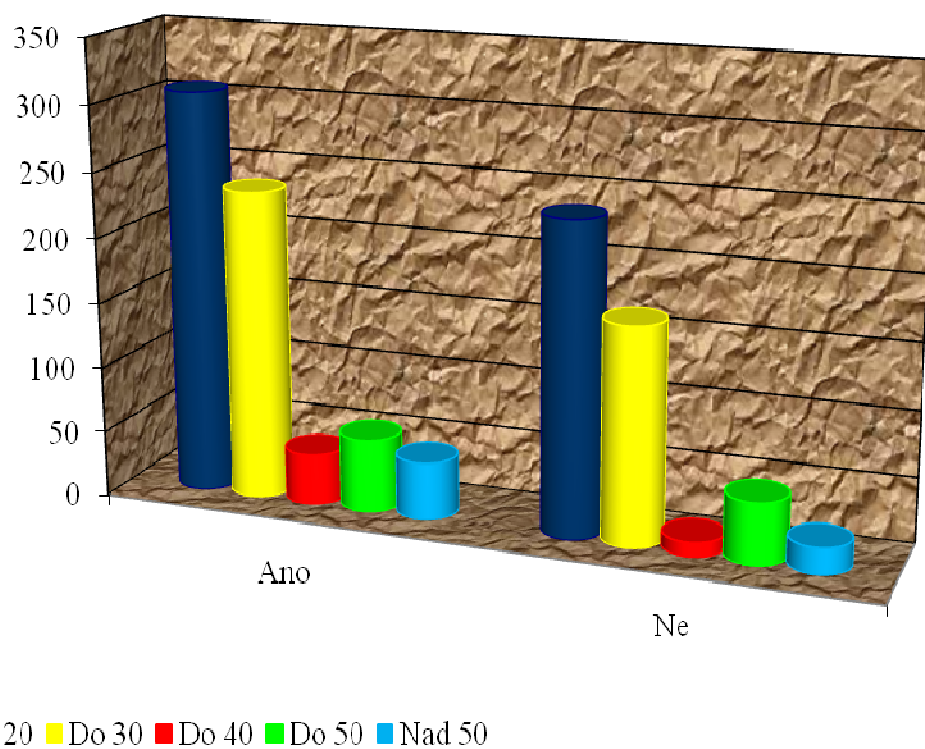
č.9b) organizuje soutěže dětí na hasičské téma?

		Věk				
	Celkem	Do 20	Do 30	Do 40	Do 50	Nad 50
Ano	737	308	236	39	56	44
Ne	480	237	165	11	47	20
Nevyplnilo	279					

Graf č.9b)

Organizace soutěží v oblasti prevence.

Organizace soutěží

Tabulka č.9c)

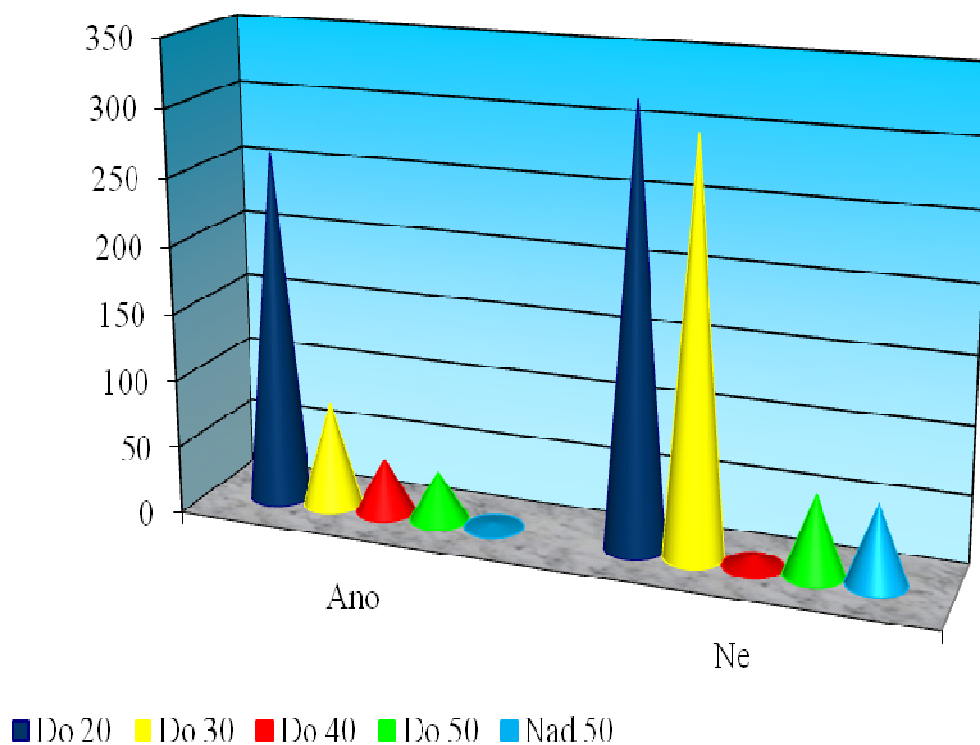
Otázka č.9 Zabezpečuje Vaše obec (město..), škola, dobrovolní hasiči,...
 č.9c) poskytuje dostatek propagačního materiálu k této problematice?

		Věk				
	Celkem	Do 20	Do 30	Do 40	Do 50	Nad 50
Ano	416	261	77	39	35	4
Ne	744	319	300	9	58	58
Nevyplnilo	336					

Graf č.9c)

Poskytování propagačního materiálu.

Propagační materiál

Desátou otázku nevyplnilo 439 dotázaných a 444 ji vyřešilo slovem nevím, 306 si myslí, že informovanost není dostačující a 311, že je dostačující.

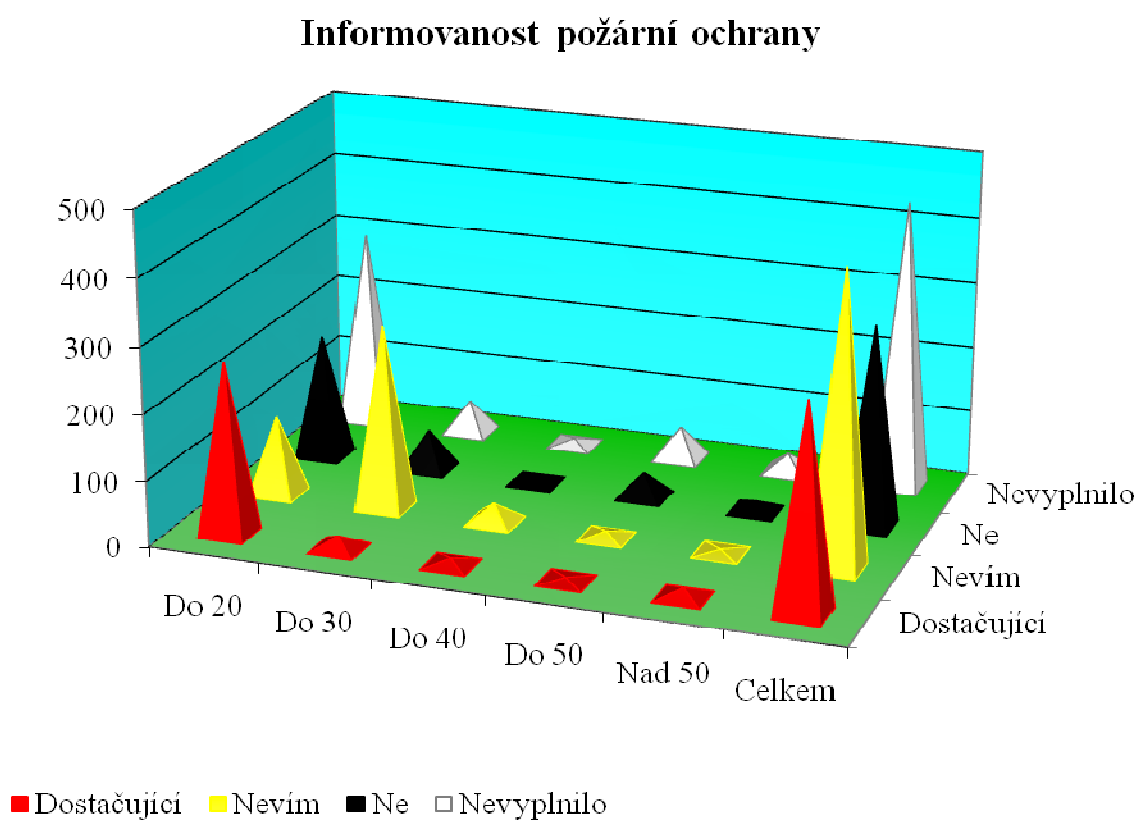
Tabulka č.10

Otázka č.10 Myslíte si, že informovanost v oblasti požární ochrany je dostačující?
Jak byste zvýšili míru informovanosti v problematice požární ochrany?

	Věk					
	Celkem	Do 20	Do 30	Do 40	Do 50	Nad 50
Dostačující	311	262	20	10	5	14
Nevím	444	120	280	29	10	5
Ne	306	190	61	1	38	16
Nevyplnilo	439	300	50	10	50	29

Graf č.10

Grafické znázornění postoje dotázaných na informovanost v PO

Nejčastěji se opakující odpovědi na otázku číslo 10 (citace)

(občan se v pozdějším věku zpravidla chová podle získaných informací a návyků, které získá v dětství)

NE (informace z této oblasti by měla více poskytovat škola a také sdělovací prostředky)

Informovanost v oblasti požární ochrany není dostačující. Je třeba informovat děti už na základní škole, alespoň jednou nějakou přednáškou během základní povinné docházky (na 2. stupni ZŠ). Stejně tak bych přednášku zopakovala alespoň 1x při studiu na ŠŠ. V dospělosti je to už problém. Vše závisí na dobrovolnosti, možná větší důraz na školení o požární ochraně v zaměstnání, aby to nebyla pouhá formalita (jako dnes ve většině případů bývá).

*Není dostačující, běžní občané si pamatují nanejvýš telefonní číslo hasičů a umístění hasičích přístrojů, ale **nevědí**, co říci stručně a výstižně do telefonu, ani jak přístroj použít. Dále je třeba informovat občany i školáky, jak se v nouzové situaci zachovat (viz cvičení 6, které i mně dělá problémy), a jak poskytnout první pomoc při požáru (prostřednictvím např. školní výuky, propagačního materiálu v obecním tisku atd).*

Dětem se informace dostanou do povědomí. Čím dříve, tím lépe. K požáru může dojít kdykoliv a kdekoliv.

Informovanost není dostačující. Je především na rodičích (případně škole), aby informovali děti vhodnou, pro ně zajímavou formou. Předpokládám, že dospělé nikdo za ručičku vodit nebude a informace si obstarají sami. Pomoci samozřejmě mohou právě např. obce různými letáky apod.

Informovanost v oblasti PO je asi dostačující, ale praxe je jiná.

Chtělo by to více praktických cvičení ve školách i na pracovištích

Není. Zvýšila bych ji praktickým vyučováním ve školách

Nemyslím, ve výše uvedených otázkách, co čím hasit, jsem úplně bezradná. Ani nevím, jak bych ten hasák použila. Docela mě to děsí.

Výběr hasičího media záleží na tom, co hasíme (např. vodu nelze použít při hašení elektrických zařízení atp.). Hasíme od okrajů požáru do středu.

Domnívám se, že získáváním teoretických znalostí a praktických dovedností v obl. požární ochrany, ale i první pomoci již na základních školách by se dalo předejít případům, kdy laická veřejnost není schopná v případě mimořádných událostí zasáhnout. Vždyť první minuty většinou rozhodují...

Co se týče naší organizace – díky akreditaci /resp. požadavkům akreditačních směrnic/ a také díky přístupu našeho bezpečnostního technika je povědomí našich zam. v této oblasti /alespoň si to myslím/ na poměrně vysoké úrovni.

Obecně je však dle mého názoru informovanost v této oblasti malá.

Druhá část otázky krátké spoty v TV /jako je např. pořad STOP pro řidiče/.

Návštěvy hasičů ve školách + ukázky jejich práce.

Rozhlasem. Letáky, osvěta v televizi, ve školách, ...

Požární ochrana je důležitá pro každého. Nikdy nevíme kdo z nás ji bude potřebovat. Možná bych podnikl pro děti i dospělé více akcí zabývajících se požární technikou (soutěží)

Informační brožury do schránek

Je dobré mít alespoň základní povědomí. Čím více se budou zásady požární ochrany opakovat, tím více vejdu lidem „do krve“ a možná jim pomohou zachránit vlastní nebo jiné životy.

Jsou spíše brány jako nutnost. V naší firmě se na požární bezpečnost sestavil learningový kurz. Určitě bych uvítala více praktických ukázek. Ještě teď si vzpomínám na jedno odpoledne, které bylo věnované požární ochraně na střední škole. Přijeli hasiči, měli spoustu názorných ukázek a povídání. Bylo to fajn.

Jak zvýšit? Více akcí pro veřejnost ze strany hasičských sborů. Možná nějaké instruktážní pořady v televizi, okořeněné skutečnými událostmi (lidé na senzace slyší a mohlo by je to upoutat) a zároveň by si mohli případy a postupy zapamatovat.

A kde je dědeček? To je záměrné, feministické upřednostňování něžného pohlaví, pro něj tak typick.)

Vyhranil bych pro tyto účely určitý počet hodin, které by musely být odpřednášeny na každé střední škole a učilišti. Základky jsem nezvolil pro to, že jsem přesvědčen, že takto mladí lidé ještě nejsou k této problematice zcela vnímaví.

Co je dnes dostačující?? Myslím, že podobné kampaně, jako např. BESIP jistě zvýší informovanost v problematice PO.

Informace jsou nedostačující a chybí periodická školení v této oblasti.

Není. Např. školením na pracovišti (podobně jako je povinné školení řidičů) – ovšem osobou, která je k tomu účelu „použitelná“ – nejlépe hasičem. Osvěta v médiích – viz. Besip – bezpečnost na silnicích apod.

Není. Krátké vstupy ve sdělovacích prostředcích - hlavně TV.

Informací není nikdy dost, ale měly by mít hlavu i patu. Příkladem by mohlo být třídění odpadu, kdy nejméně 2x ročně dostaneme letáky s propagační výhodností třídění odpadu. Požární cvičení, televizní a rozhlasové pořady.

Váhám s výběrem odpovědí při vyplňování tohoto dotazníku, neznám rozdíl mezi přenosným hasicím přístrojem CO2 a přenosným pěnovým hasicím přístrojem

Informovanost rozhodně dostačující není.

- příloha k tiskovinám
- praktické ukázky v rámci obecních výročí a slavností
- propagační letáky spojené s vědomostní soutěží s možností malé výhry či odměny
- pravidelné testování žáků od ZŠ – olympiády (nejúspěšnější odměnit a zviditelnit - motivace ostatních dětí)

Pořádat pravidelná školení na pracovišti, ale i s tematikou použitelnou v soukromém životě a nikoli jen s problematikou pracovní. Častější školení v zaměstnání.

? není –propagačním materiálem

Informovanost v oblasti požární ochrany v naší republice není dostačující.

Branná cvičení bych ve školách nezaváděla, jelikož jsem je zažila a vím, jaká to byla otrava. Ale určitě, by nějaká požární ochrana probírána ve školách měla být.

*Občan dle zákona je povinen počínat si tak, aby nezavdal příčině požáru. Pokud se dostane k požáru má povinnost dle svých schopností a možností jej uhasit, pokud na to nestačí, zavolat pomoc, hasiče. Branná cvičení by měla na škole k tomuto mládež připravit. V zaměstnání pravidelná roční školení PO s přezkoušením. **Informovanost v oblasti požární ochrany dostačující není.***

Míru informovanosti v problematice požární ochrany lze zvýšit několika způsoby, např. osvětou v rámci různých přednášek či námětových cvičení dobrovolných případně profesionálních hasičů, již výše zmiňovaným znovuzavedením PO v rámci učebních osnov na školách, častějším školením z PO v rámci zaměstnání a v neposlední řadě i v celostátních médiích.

Není – nevím, od toho jsou profesionálové Návštěvou přímo v hasičské zbrojnici, ukázkami popř. možností vyzkoušet si přímo hasičskou techniku.

Je to na přístupu každého člověka k věci. Pokud má zájem ... pokud zájem nemá, tak i informovanost (školení, cvičení) jsou ničím.

Protože to, co bylo nacvičeno prakticky, se v těchto situacích vybaví spíše než to, co bylo naučeno teoreticky a může to minimalizovat i paniku.

Informovanost v této oblasti se mi dostačující nezdá. Je to způsobeno tím, že požáry nejsou v našem městě příliš častým jevem a veškerá výuka a zvýšení informovanosti o jakékoliv problematice zpravidla začíná až PO špatné zkušenosti.

Zvýšit informovanost by bylo nejlepší již na základních školách pomocí přednášek a požárních cvičení....

Není. Dobré by bylo vytvořit TV dvouminutovky před hlavním večerním zpravodajstvím, nejlépe místo reklam a půlhodinovými měsíčními shoty.

4.1 Návrh

Všechna opatření prováděná v rámci vzdělávání a přípravy občanů by měla mít stanovenou cílovou skupinu a jejich nasměrování by mělo odpovídat rozdělení na tyto dva základní okruhy:

1. Základní či standardní úroveň, ke které by měl mít přístup každý občan; jedná se o jakési povinné minimum schopností, znalostí a dovedností, které by měl ovládat každý; vyšší úroveň výchovných, vzdělávacích a tréninkových aktivit, přístupných na principu dobrovolného zájmu občanů či organizací. Jejich koordinovaná nabídka by měla být strukturována podle cílových skupin či odpovědných aktérů.
2. Klíčovým faktorem úspěchu programu bude zmapování a využití motivací jednotlivých cílových skupin a tomu odpovídající rozpracování systému pobídek, stimulů a motivačních prvků.

Velmi potřebné je vytvoření určitého celkového rámce pro řadu různě zacílených aktivit. Tento rámec by mohl zapojit organizace – resortů vnitra, školství a obrany, nevládních organizací a občanských sdružení, škol a firem, respektive sdružení zastupujících podnikatelský sektor. Tato skupina s malým sekretariátem, technicky a administrativně samostatná či podporovaná některým státním subjektem, by měla na starosti vedení internetového portálu, přípravu a administraci dílčích programů a projektů, popřípadě i grantovou politiku krajů (s administrativní podporou odborů krizového řízení, obrany a ochrany krajských úřadů). Z orgánů státní správy by se mohly podílet Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (z jehož strany je už určitý zájem vyjádřen) a Ministerstvo vnitra ČR, které by mělo hrát roli garanta, neboť problematika spadá převážně do jeho působnosti. Smysl by mělo také zapojení Ministerstva zdravotnictví ČR. Role Ministerstva obrany ČR může být spíše okrajová, vzhledem k jeho technickým možnostem a kapacitám v regionech by však rozhodně neměla být opomenuta.

Z výkonných složek bezpečnostního systému by partnerem sítě měl být Záchranný sbor ČR; tento název se navrhoval už v roce 1999 poté, co Hasičský záchranný sbor ČR převzal vedení civilní ochrany (CO), integrovaného záchranného systému (IZS) a počítalo se s integrací Zdravotnické záchranné služby (ZZS). Ten by v optimálním případě zahrnoval stávající profesionální složky a navíc složky dobrovolných hasičů a další občanské organizace jako ČČK, jež by byly zároveň účastníky programu národní připravenosti a poskytovaly by výchovné a vzdělávací služby. Dalším partnerem by se staly orgány policie ČR a městské a obecní policie, a žádoucí by byla též účast krajských vojenských velitelství.

Další formy výuky

Z odpovědí získaných v dotazníku vyplývá, že na děti nestačí působit pouze formou výukových přednášek. Na dané téma je potřeba pohlížet co možná nejkompaktněji a na mládež a jejich prostřednictvím i na dospělé působit v daleko větší míře. Je nutné, aby si děti mohly své znalosti osvěžit a třeba i porovnat s ostatními. Mezi další formy výuky lze zařadit propagační akce (exkurze na hasičských stanicích s ukázkou hašení ohně (*obrázek č.18*) nebo na centru tísňového volání) a soutěže (příkladem může sloužit literární a kreslířská soutěž podobné jako “Hasiči očima dětí”).

Obrázek č. 18 názorná ukázka hašení ohně

Důležitým pomocníkem v diskutované oblasti jsou media (tisk, rozhlas a televize), která je možné využít nejen pro předání nových informací, ale i pro propagaci požádaných akcí a soutěží. Je spousta možností, na které se zapomíná, ale přitom jsou součástí běžných vyučovacích hodin, jako např. v hodinách češtiny se rozvíjí myšlení formou různých doplňovaček, kdy obrázky v textu slouží k rozvíjení fantazie a vymýšlení slov. Tak proč by nemohly tyto doplňovačky obsahovat témata související s požární ochranou? Myslím, že by to bylo zajímavé a nenucené opakování důležitých informací a ne jen z hlediska požární problematiky, ale samozřejmě i ostatních neméně důležitých odvětví prevence.

Dříve se ve školách učilo jednoduší formou, pomocí říkanek, básniček a podobných pomůcek, aby si žáci dokázali lépe zapamatovat důležitá data a informace.

Poučka, která se hodí do našeho tématu zní takto:

150-hasiči 0 jako proud vody

155-záchranáři 5 jako invalidní křeslo

158-policie 8 jako pouta

Pro 112 zatím není žádná poučka vymyšlena, možná 2 jako labuť, ale potíž by byla s 1, protože ostatní čísla mají 5. Mohli bychom se zeptat třeba malých dětí a použít tuto otázku do hádanek nebo testů, možná bychom se divili, co by je všechno zajímavého napadlo.

Na základě mého dotazníku jasně vyplývá, že dětem i dospělým chybí názorné praktické ukázky a cvičení, je mi jasné, že není v silách škol ani HZS finančně zajistit veškeré potřebné pomůcky tak, aby si je každý žák mohl vyzkoušet, ale je možné vybrat např. takové hasicí přístroje, které se dají opakovaně použít tak, aby se na jednom vystřídala třeba celá třída žáků. Mám na mysli CO2 hasicí přístroj (*obrázek č.19*), který lze opakovaně zastavit nebo práškový, který lze opakovaně zastavit a použít, ale nesmí se pak skladovat, ale musí se vypotřebovat. Je možné ho vypnout asi na minutu, slouží

to k možnosti přejít z místa na místo, tato doba by byla vhodná na výměnu žáků mezi sebou.

Obrázek č.19

*Sněhový hasicí přístroj
vhodný dobytu a garáže.*

Vodní hasicí přístroj zastavit nelze. Pokud by se podařilo získat např. formou grantů dotace na zakoupení jmenovaných přístrojů, určitě by vzrostl zájem dětí a přineslo by to pozitivní výsledek. Je možné, že školy se na takové akce nebudou cítit, ale na starost by to mohly mít asi 2x do roka sbory dobrovolných hasičů, které jsou zastoupeny i v malých obcích a ze zákona musí provádět cvičení a ověřování funkčnosti zařízení. Tyto kontroly a cvičení by se mohly spojit s praktickou exkurzí žáků. Také jsem si ověřila, že jsou kraje, které se preventivní činnosti věnují s vervou a propagují ji všude, investují a získávají finanční prostředky na propagační materiály, jako jsou pohlednice s danou tématikou, brožury, letáky, zábavné hry, stavebnice.

Vzpomínám si na své dětství, kdy žádnému dítěti snad mezi hračkami nechyběly postavičky „igračků“, které představovaly různé profese a mezi nimi byl i hasič, policista, zdravotník..., možná to bylo pro někoho hloupé, ale asi to mělo i svůj půvab a něco do sebe. Děti se učily profese poznávat, ptaly se rodičů na vše, co je o profesi zajímalo, ale dnes už vymizely z obchodů a není nic podobného. Nejsou ani pořady, pohádky s touto tématikou (*obrázek č.20, 21*). Kam se poděl kreslený příběh dráčka Soptíka, který se snažil být užitečný, pomáhat a hlavně se stát hasičem, většinou se mu to nedařilo, ale skrytý záměr jak přiblížit dětem chování při požáru tam byl.

Obrázek č.20

Pes požárník.

Obrázek č.21

Dráček Soptík

V odpovědích v dotazníku zazněl názor, aby se problematika objevovala i v TV místo reklam. Zatím se rozjely televizní kampaně jiných oborů, ale požární tematika stále chybí. Policisté jsou spíše pro smích, protože „pomáhat a chránit nebo nabídky novým příchozím do jejich řad není až tak důležité“. Musím uznat, že záchranka už to zvládla lépe, názorně ukazuje bezohlednost řidičů při výjezdech, tento problém se objevuje nejen u výjezdů RZP, ale i u HZS.

Na televizních obrazovkách se objevují i další pořady např. 112, který je velmi zajímavě provedený a stále se jeho forma zlepšuje. Zahrnuje oblasti všech jednotek IZS, obsahuje i názorné ukázky možných situací, se kterými se můžeme v běžném životě setkat. Nevýhodou tohoto pořadu je pozdní vysílací čas. Některé záběry jsou pro dětské oči drastické a nevhodné. Kdyby se pořad rozdělil do dvou bloků, kdy jeden z nich by neobsahoval drastické záběry a druhý by zůstal v nezměněné verzi, vznikly by verze pro dva vysílací časy, jeden pro děti a druhý v pozdějších večerních hodinách pro dospělé. Možná by nebylo marné zamyslet se nad touto variantou nenásilné osvěty.

Otázka zní, jestli to není příliš nákladné, zrežírovat výstižný krátký naučný dokument, který bude názorně ukazovat nejčastější situace, do kterých se všichni můžeme dostat a zároveň ukázat, jak jednoduše a rychle se z ní člověk může dostat a řešit ji. Uměla bych si představit projekt, při kterém by byli osloveni studenti uměleckých škol, začínající režiséři, herci, kteří by v rámci studií dostali bojový úkol, jak nejlépe ztvárnit a přiblížit v krátkém časovém prostoru danou problematiku s ohledem na různé věkové skupiny. Mladí lidé by tak dostali námět, který by jim byl

zadán v rámci studií a zároveň by posloužil dobré věci a to nám všem. Náklady by jistě byly nižší než u projektů tvořených na zakázku a možná i bližší formou pojetí, kterou by promlouvali mladí umělci k mladým občanům. Věřím, že i dospělým by se to líbilo více než nějaké ubohé reklamy. Druhým projektem by mohlo být ztvárnění pohádky kreslené i hrané nebo i večerníčku.

Další prostor se nabízí úplně sám v tzv. TV upoutávkách, které má každá televizní stanice, každý rok je obměňují a vymýšlí nové náměty. No a tady se jim nabízí hned několik a ne jenom v oblasti hasičů. Nejúčinnější formu jak se postavit k danému tématu, vidím v médiích a v počítačích. Počítačové hry dnes ovládají snad všechny malé i velké děti a přitom témata, která obsahují, jsou pro naši společnost hrozícím fenoménem, který ovládá reálný svět a nenápadně se do něj promítá. To samé se dá říci i o hračkách, u kterých převažují zbraně a ničení. Co třeba stolní hra nebo LEGO a jiné stavebnice, postavičky, které by představovaly celý IZS tým. Mohly by se vyrábět na sbírky. Určitě by se dětem líbila možnost mít doma vrtulník, který dokáže uhasit lesní požár, základnu ze které by mohly řídit různé záchranné akce, hasicí techniku počínaje auty, hasicími přístroji, vrtulníky, obleky pro různé mimořádné situace. Podle kterých by se mohly naučit jak se oblékat při zamoření kouřem, jedovatými látkami, kdy použít norné stěny apod. Na trhu jsou různé druhy stolních her, které napodobují politiky, nákupčí na burze, aj., mohla by napodobovat i řešení závažných i běžných situací - jako sundání kočky ze stromu atd., formou hracích karet, které by mohly obsahovat i různé kvízy, otázky, např. co udělám, když hoří sporák nebo co si sbalíš sebou do kufírku, když hoří dům, za každou správnou odpověď by se mohly sbírat body nebo žetony a na základě splnění určitého počtu bodů by se hráč posouval o kategorii výš. Pexeso nebo Kvarteto s požární tematikou, kde by se hledala řešení na názorné požární situace. A co třeba Černý Petr, ten by určitě také mohl zvládnout dětem ukázat jak se správně chovat v dané oblasti. Je taková spousta možností, které se kolem nás nabízejí a přitom všechny tyto formy jsou nenásilné, hravé a přesto naučné. Pro děti v mateřských školkách by se hodily omalovánky, vystřihovánky i stolní hry, i člověče nezlob se je hra, která by mohla napodobovat prostředí týkající se hasičů, figurky by byly hasičské týmy, které by vyjížděly ze základny k požárům. Stačí zajít mezi děti a chvíli je

poslouchat a pozorovat jak si hrají, koho napodobují. Pravdou je, že všemu je potřeba jít naproti a získat si obdiv malých dětí. Stát se hrdinou je někdy náročné, vzorem ještě obtížnější, proto je nutné, aby se jim hasiči ukazovali a pořádali pro ně různá cvičení, hry, třeba i karneval, kde budou pouze kostýmy týkající se hasičů. Letáky ve schránce jen obtěžují a skoro nikdo jim nevěnuje pozornost, proto si myslím, že je lepší investovat do médií, sportovních akcí a volného dětského času, který by děti mohly trávit lépe než doma u počítače nebo u TV. Také je potřeba umožnit více rodinám přihlásit dítě do kroužků, které aktivně zaměstnávají děti ve volném čase a mohou je formou her a názorných ukázek zasvětit do této problematiky. V dnešní době jsou tyto kroužky nedostupné hlavně ze stránky finanční, rodiče si nemohou dovolit mít větší výdaje a organizace, zabývající se mládeží zase nedostávají patřičné dotace, aby mohly uspokojit potřeby dětí.

Vše je začarovaný kruh, který je potřeba vyřešit co nejdříve, protože stav, ve kterém se nachází preventivní činnosti, není zdaleka tak dobrý jak se na první pohled může zdát. Důležité informace jsou sdělovány v pořadech, které má možnost sledovat omezené množství lidí.

Začátkem roku, proběhla v ranním vysílání (nejmenované TV) velmi zajímavá a ne příliš zdůrazněná informace, že „Karlovarský Záchranný kruh“ spustil veřejný bezpečnostní portál, který obsahuje návody, rady, metodiku výuky nebo testy a další užitečné informace související s možnými rizikovými faktory. Ať už jsou to úrazy, dopravní nehody, kriminalita nebo požáry. Portál je členěn do sedmi sekcí a postupně se bude vyvíjet. „Například sekce Pro děti a mládež nabízí formou různých her či testů návody, jak se chovat v rizikových situacích. Další sekce nazvaná Pro školy je určena především pedagogům, ale i rodičům školáků, atd.“ Je dobré, že se tak náročného úkolu, jako je prevence, někdo zhostil.

5. DISKUZE

Musím říci, že mi dalo velkou práci získat nějaké informace o projektu nového portálu Záchranný kruh. Níže cituji veškeré dostupné texty k novému portálu, a pokud se na něj chcete dostat, máte smůlu. Zkoušela jsem různé způsoby i ze stránek kraje i na ministerstvu vnitra i zdravotnictví, ale bez výsledku. Přitom v ranním vysílání byla ukázka, jak portál funguje. Byla jsem touto informací nadšená, chtěla jsem se blíže s projektem seznámit, abych mohla získat nějaké poznatky a popřípadě je použít v práci, o to víc to pro mě bylo zklamáním, když jsem zkusila podle informací v ranním vysílání stránky najít. Ukazuje se, že název projektu nebyl zvolen zrovna šťastně, po zadání hesla záchranný kruh se mi objevily různé stránky, počínaje pomůckami do lodí, konče pornografickými stránkami a stránkami s psychologickým tématem a navádějící k drogám a různým sexuálním praktikám. Hodně jsem znejistěla, jestli jsem si správně poznamenala název. Na stránkách ranního vysílání jsem si v archivu vyhledala potřebné informace, které byly stejné, jen rozšířené o kraj, kterého se to týká. Zkoušela jsem znovu zadávat různá hesla, ale dostávala jsem stejné odpovědi jako před tím, jediným úspěchem bylo pár drobných článků, které teď budu přesně citovat.

První článek

„Karlovarský Záchranný kruh spustil veřejný bezpečnostní portál 05.03.2008 10:18 autor: ČTK Asociace Záchranný kruh, jež působí od roku 2005 v Karlovarském kraji, zahájila provoz nového bezpečnostního portálu určeného veřejnosti. Vytvoření projektu trvalo téměř rok a stálo asi 1,7 milionu korun. Podstatnou část nákladů zaplatila v rámci dotací Evropská unie a Karlovarský kraj. Portál www.zachranny-kruh.cz slouží jako interaktivní multimediální nástroj pro prevenci možných rizik. ČTK to sdělil manažer asociace Lukáš Hutta.

Internetový portál obsahuje návody, rady, metodiku výuky nebo testy a další užitečné informace související s možnými rizikovými faktory. Ať už jsou to úrazy, dopravní nehody, kriminalita nebo požáry. Portál je členěn do sedmi sekcí a postupně se

bude vyvíjet. "Například sekce Pro děti a mládež nabízí formou různých her či testů návody, jak se chovat v rizikových situacích. Další sekce nazvaná Pro školy je určena především pedagogům, ale i rodičům školáků," poznamenal Hutta.

Problémy, s nimiž se mohou lidé setkat na cestách, řeší sekce pro turisty. Ta je určena rovněž cizincům a k dispozici jsou zatím anglická a německá jazyková mutace. Všechny důležité kontakty na organizace a instituce, které dokážou pomoci v nouzi, je v sekci Pomocníci. "Výsledná podoba portálu je velice vydařená hlavně díky práci mladého pražského výtvarníka Ladislava Cabcara. Na vytvoření portálu se pak podílel tým složený ze členů naší asociace," uvedla její prezidentka Veronika Krajsová.

Asociace Záchraný kruh zatím nemá v ostatních českých krajích obdoby. Díky ní se podařilo v Karlovarském kraji sdružit především pro preventivní činnost všechny rozhodující složky integrovaného záchranného systému. Ať už policii, hasiče, záchrannou službu nebo horské záchranáře. Všechny subjekty sdružené do asociace budou na portálu zveřejňovat důležité informace pro veřejnost včetně aktuálních zpráv z jejich činnosti. Budou sem umisťovat i výstrahy a varování týkající se například hrozících živelních katastrof.

Jako součást přípravy portálu vznikl i tištěný průvodce po těchto webových stránkách a asociace připraví sérii přednášek na školách. Během roku bude rovněž zdokonalovat část portálu určenou pro děti. Ta by mohla v budoucnu sloužit i jako srovnávací testy, které ukážou, jaké znalosti mají školáci v oblasti ochrany před riziky, konstatovala Krajsová. "První reakce ze škol, které máme, jsou pozitivní. Z potřeb učitelů jsme nakonec vycházeli už při přípravě portálu," dodala.

Dalším projektem, který asociace Záchraný kruh připravuje, je vytvoření multifunkčního záchranářského centra v lokalitě u vznikajícího jezera Medard na Sokolovsku. Sokolovská uhelná, která jezero vytváří jako rekultivaci bývalého uhelného lomu, už pro záchranáře vyčlenila území. "Tady bychom chtěli vytvořit i takzvanou dětskou vesničku bezpečí, kde by se děti při pobytu učily v praxi, jak se chovat v rizikových situacích," řekl Hutta. " Vše najdete v odkazu: <http://www.medical-tribune.cz/aktualita/3638>

Druhý článek

Záchranný kruh

Nedávno se objevila zajímavá a důležitá internetová stránka [Záchranný kruh](#). Tento bezpečnostní portál získal ocenění "Bezpečnostní projekt roku 2007" web byl sice vytvořen pro Karlovarský kraj, přesto poskytuje řadu informací a návodů, jak řešit krizové situace pro každého z nás. Cílem projektu je zvýšení schopnosti široké veřejnosti reagovat na běžná nebezpečí, mimořádné události a krizové situace, permanentní dostupnost aktuálních informací v celém zájmovém území, zvýšení interoperability v rámci Integrovaného záchranného systému a systému krizového řízení. ([Pavlína Trnková](#), *Informace*, 05.04.2008)“.

Více se mi nepodařilo získat. Portál je určený hlavně dětem, které jsou v oblasti internetu na tom stejně jako já, některé i lépe, proto považuji za velmi riskantní a neošetřené provedení způsobu cesty k jeho nalezení. Přitom myšlenka a pokud mohu soudit podle televizní ukázky, i provedení a uspořádání tohoto portálu mně připadá velmi povedené. Tento nápad by řešil spoustu problémů, které se týkají prevence. Chápu, že je zatím ve fázi začátku, ale rozhodně by se měl vylepšit a usnadnit k němu přístup, aby ho zvládly i malé děti.

Myslela jsem si, že je naprosto nereálné předpokládat, že by mohl vzniknout nějaký ucelený vzdělávací program výchovy a přípravy pro krizové situace, kterým by, ať už povinně či dobrovolně, procházely široké skupiny obyvatelstva. Ale pokud se podaří tento portál zviditelnit a uvést do praxe, bude to velký úspěch, který zaslouží ocenění.

Jedinou vrstvou populace, která může ve velkém rozsahu a masově absolvovat soustavnou přípravu, jsou žáci a studenti základních a středních škol a samozřejmě i malé děti. Základním prvkem by se měla stát modernizace a hlavně rozšíření současného programu prevence požární ochrany člověka za mimořádných událostí. Je třeba zvýšit počet vyučovacích hodin nebo přizpůsobit osnovy některých předmětů,

kteřé by na sebe mohly navzájem navazovat např. rodinná výchova, občanská výchova, a pojmout teoretickou část s doplněním o instruktážní videa, která jsou k dispozici na portálu ministerstva vnitra a jsou součástí příručky o požární ochraně. Praktická část by mohla být součástí tělesné výchovy, kde je možné zajistit lepší podmínky pro praxi v terénu se zapojením branného cvičení s důrazem na první pomoc, rozvoj sebekázně a disciplíny, zvýšení akceschopnosti v krizových situacích, na lepší informovanost o potřebném materiálním vybavení, a nakonec také na dovednosti pro přežití – tedy schopnost pohybu a orientace v terénu, při evakuaci a v hromadných zařizováních. Velmi žádoucí je zavést povinně praktická bloková cvičení pod vedením příslušníků složek bezpečnostního systému. Také by se mohly zapojit i další organizace pro děti a mládež, přičemž technickou, materiální a finanční podporu by bylo možné hledat na straně České rady dětí a mládeže. Členem tohoto zastřešujícího sdružení je například i Český junák, který v poslední době zahájil výchovný a osvětový projekt o pravidlech bezpečného chování v každodenním životě. Skautská organizace by mohla hrát výraznou roli už jenom kvůli slavné tradici v přípravě mládeže k obraně a zvládnutí mimořádných situací.

S výchovou dětí a mládeže souvisí akutní potřeba „školit školitele“, tedy získávat tématicky kvalifikovaný pedagogický personál, a to jak stávající učitele, tak studenty pedagogických fakult i odborné lektory z orgánů veřejné správy, hasičů, záchranné zdravotnické služby i policistů. Aby tomu tak bylo, musela by se tato problematika zařadit i do osnov těchto skupin, aby se vzbudil jejich zájem a po ukončení speciálních škol se automaticky zařadili do programu preventivní činnosti.

Je jasné, že i toto působení musí být orientováno na specifické skupiny a využívat všech komunikačních a informačních technologií.

Všeobecný rámec pro vzdělávání občanů v oblasti požární prevence by měl vznikat v souladu s konceptem celoživotního vzdělávání. Nabídka kurzů, vzdělávacích modulů a možná i rekvalifikačních programů by měla být koordinována a po stránce kvality garantována na krajské úrovni. Ano, vše je o financích, ale nesmíme zapomenout, že pravidlem by se měl stát fakt, že prevencí předcházíme následné

finančně náročnější operace, které následují po nedostatečné informovanosti a nedbalosti nás všech. V konečném součtu pak vyjde, že prevence by byla mnohem méně nákladná, než konečné vyčíslení vzniklé krizové situace. Poučení plyne z minulosti, která se opakuje. Předci věděli, že nemají stavět domy v záplavových oblastech, časem kdy nebezpečí pominulo a přestalo být reálné, jsme nebezpečná místa osídlili a jak to dopadlo? To nám velmi názorně předvedly povodně, my jsme se neponaučili, koryta nevyčistili a nepřizpůsobili se a opět nám to spočítala další vlna povodní. Proč to zmiňuji? Protože u záchranných akcí je zapotřebí pomoci HZS vlastně celého IZS včetně armády. A pro rychlé zvládnutí akce je zapotřebí, aby lidé byli dopředu připraveni a proškoleni, aby se nestěžovala práce celého týmu. Dokud se nenaučíme respektovat jakákoliv pravidla, nebudeme schopni čelit přicházejícím nebezpečím, a to neplatí jen v oblasti hasičské tematiky. Přesto jsem přesvědčena, že je velká škoda nechávat již vzniklé projekty a příručky v pozadí, určitě by neměly zůstat k dispozici pouze pedagogům a proškoleným pracovníkům, ale je třeba poskytnout je i rodičům a široké veřejnosti. Jejich zpracování je podle mého názoru velmi kvalitní, a proto je škoda jich nevyužít.

Na závěr bych ráda připomenula, že navzdory pravděpodobnému rozrůznění obsahu výchovných a vzdělávacích aktivit bude třeba vždy sledovat primární obecné cíle, společné všem těmto projektům. V případě jakékoli hrozby či nebezpečí se totiž nejvíce a nejefektivněji uplatní základní schopnosti, jako je rozpoznání nebezpečí, vnímavost, ostražitost, schopnost rychlého a účinného vyhodnocení situace, rozhodnost a schopnost rychle a cíleně reagovat.

Stejně významná je schopnost efektivně komunikovat, spolupracovat s ostatními, ale také připravenost respektovat autoritu a přijmout rozkaz, umět potlačit své vlastní zájmy. Často to znamená podřídit se. Praxe však ukazuje, že právě nedostatečná disciplína a loajalita v konkrétní krizové situaci nejvíce ztěžuje její řešení a v důsledku ohrožuje nejen dotyčnou nespolupracující osobu, ale také ostatní, včetně záchranářů. Svěhlavost tak obvykle jen zvětšuje negativní dopady mimořádných situací.

Není náhodou, že jsem v textu tolikrát zmiňovala Český červený kříž, sbory dobrovolných hasičů a skautské hnutí. Všechny tyto občanské organizace totiž kromě své hlavní „specializace“ plnily a plní také hluboce humánní poslání. Je dobré mít na paměti, že skautské heslo „Buď připraven!“ zdaleka neznamena jen výzvu k rozvíjení individuální zdatnosti a odolnosti, ale také výzvu k převzetí odpovědnosti za své prostředí a lidi, s nimiž je sdílíme.

Vytvořením dotazníku jsem byla schopna uskutečnit vlastní průzkum, který mi pomohl získat přehledné poznatky z oblasti prevence, které jsem jako laický student potřebovala. Protože v této oblasti nemám zkušenosti, je pravděpodobné, že jsem narazila na některé zádrhly a chyby, které jsem při tvorbě dotazníku učinila. V první řadě se vyskytl problém hned u první otázky. Musela jsem přehodnotit myšlenku, která se týkala věkového rozvržení, kdy jsem považovala za důležité nasbírat data od věkových skupin, které poznaly novou verzi výuky požární prevence, skupinu, která spadá do období, kdy nebyla tato problematika vyučována a na skupinu, která zažila brannou výchovu. Mohlo mě napadnout, že se najde někdo, koho se dotkne vynechání věkové kategorie do 40 let, proto jsem akceptovala i skupinu, která si věk do dotazníku doplnila. Dalším úskalím byla formulace šesté otázky, která se stala méně srozumitelnou pro školáky. Předpokládala jsem, že dotazník, který byl vytvořen pro všechny věkové kategorie, bude pro některé méně srozumitelný, ale považovala jsem za samozřejmé, že dospělý pedagog případné dotazy zvládne zodpovědět a ve většině případů tomu tak bylo.

Vzhledem k dlouhodobé podceňované a zanedbávané problematice prevence nejsou základní školy jedinou cílovou oblastí, kde lze pro tento program najít uplatnění. S ohledem na schopnosti soustředit se a vnímat předkládané informace v různých věkových rovinách lidského života, není možné, aby výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva byla univerzální pro všechny věkové kategorie od nejmenších dětí až po seniory. Proto je nutné upravit informace tak, aby je bylo možné použít pro různé věkové skupiny a podle potřeby věkové hranice posluchačů rozšiřovat. Čas ukáže chyby a pomůže zdokonalit programy tak, aby vyhovovaly požadavkům

základních, středních i vysokých škol, a také docílit začlenění tohoto programu do mateřských škol.

6. ZÁVĚR

Problematika požární ochrany a schopnosti řešení požárních situací se dostala na okraj zájmu, přičemž následky tohoto selhání státu jsou dlouhodobé a nápravě bude nutno věnovat větší pozornost.

V dnešní době by se při výuce a plánování prevence v oblasti požární ochrany mělo pamatovat na to, že záchranné hasičské sbory jsou součástí integrovaného záchranného systému, a proto bychom neměli myslet jen v jednom směru, ale celou prevenci zaměřit na vytvoření jednotného a uceleného systému prevence a učit budoucí mládež aktivnímu vnímání všech problémů, které s sebou nese dnešní doba. Proto je zapotřebí spojit složky integrovaného záchranného systému a společně připravit metodiku výuky. Všechny složky IZS se v praxi doplňují a prolínají, proto by tomu mělo být i v oblasti preventivní činnosti.

Naše společnost i jednotliví občané se musí vyrovnat s trvalou přítomností jisté míry nebezpečí. Připravovat se na možná ohrožení není ani snadné, ani příjemné, je to však jediný způsob, jak předcházet zbytečným škodám na životech, zdraví a majetku občanů.

Hlavní problém spočívá v neochotě lidí přijímat opatření a činit kroky proti něčemu, co dosud reálně nenastalo nebo se bezprostředně netýká jejich vlastní osoby. Nesoulad mezi potřebou prevence a přípravy a následky jejich podcenění při výskytu požáru a dalších souvisejících krizových situací je ovšem trvalý a ztěžuje tak dobrý záměr prolomit tuto skutečnost snažícím se jednotkám IZS.

Bohužel jedinými, kteří mohou pomoci vše změnit, jsou zákonodárci. My ostatní, kteří si uvědomujeme důležitost tohoto problému, se musíme snažit o zviditelnění veškerého dosavadního snažení a pokusit se tak přimět politiky o nápravu nedostatků v této oblasti. Na druhou stranu je však nutno k této problematice přistupovat realisticky a střízlivě. Nelze si namlouvat, že na jejím řešení závisí rozvoj celé české společnosti nebo dokonce budoucnost národa.

Téma výchovy občanů v oblasti požární ochrany a také i k ochraně a obraně a jejich účasti na zajišťování bezpečnosti může být vnímáno hluboce ovlivňujícími myšlenkami a stereotypy, navíc dosud působí vzpomínky a zkušenosti z období minulého režimu. Svou roli přitom často hraje jejich zkratkovitost a nedostatek kritického odstupu. Překonávat tyto bariéry je obtížné, zvláště v naší situaci, kdy v podvědomí obyvatel chybí pocit nebezpečí a jsou přesvědčeni, že v moderní době je rychlý zásah hasičů samozřejmostí a necítí potřebu starat se o požární bezpečnost. Jedině až nějakou takovou situaci pocítí na vlastní kůži, pak se donutí učinit preventivní opatření a získávat potřebné informace k tomu, aby se již taková zkušenost nemohla opakovat. Proto je důležité budování důvěry mezi občany a složkami bezpečnostního systému, aby se docílilo zájmu občanů o tuto problematiku a jejich kvalitního zapojení do přípravy prevence.

Kromě prakticky orientovaných forem výchovy, vzdělávání a přípravy občanů, o nichž pojednává tato práce, bude v budoucnu třeba směřovat také k jakési široce pojaté bezpečnostní vědě a výchově.

Téma preventivně výchovné činnosti není touto prací samozřejmě ani zdaleka vyčerpáno. Preventivní požární ochrana bez vynaložení zvýšených finančních nákladů nebude pozitivně ovlivňovat hranici společensky přijatelné meze požárního rizika.

Úloha požární prevence je nezastupitelná také v oblasti přijímání právních předpisů a jiných dokumentů, upravujících oblast požární ochrany.

Je třeba zdůraznit, že dosažení a zabezpečení příslušné úrovně požární prevence v našem státě není pouze záležitostí příslušných orgánů státní správy, její celková úroveň závisí především na aktivní účasti všech zainteresovaných subjektů, odborníků, jakož i na iniciativě občanských sdružení, veřejně prospěšných organizací a jiných orgánů a organizací, působících na úseku požární ochrany. Je nutné komunikovat i s představiteli různých institucí, jedině tak lze dosáhnout zvýšeného efektu.

Cílem práce bylo prověřit, zda je preventivní činnost dostačující. Z analýzy, kterou jsem získala z vyhodnocení dotazníku, vyplývá, že preventivně výchovná činnost dostačující není, a z tohoto důvodu nebyla hypotéza potvrzena.

Nepochybně je nutné další rozpracování studovaného tématu, a to jak v rovině výzkumné, tak v rovině praktické, například při tvorbě koncepčních materiálů či přípravě nebo úpravě dalších vzdělávacích programů. Také je důležité zkvalitnit a prohloubit práci orgánů, organizací, škol i rodiny.

Vytvořený dotazník byl pomůckou pro ověření si současné situace. Pozitivní na něm bylo, že pokud někdo neznal odpověď, donutilo ho to k vyhledání a získání informací, protože ho překvapilo, jak na tom ve skutečnosti je. Ne všichni k tomuto faktu tak přistoupili, ale pokud tak učinila alespoň polovina z dotázaných, považuji to za úspěch.

Na úplný závěr odpovím na úvodní otázku, jestli je preventivně výchovná činnost nedílnou součástí komplexního zabezpečování požární ochrany nebo už to není potřebné a stačí se učit z nabytých vlastních zkušeností. Nepochybně ano, je nedílnou součástí komplexního zabezpečování požární ochrany.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Democratisation in EU External Policies - Objective or Side-effect?, conference proceedings : Prague Association for International Affairs, 2007. - 64 s. ; 21 cm. - ISBN 978-80-903468-8-8 (brož.)
2. Fanderlink Velen, Skautská praxe a branná výchova, Brno 1938
3. Gosmann Dalibor Statistická ročenka HZS hl. města Prahy 2007
4. Hanuška Zdeňek, Metodický návod k vypracování dokumentace zdolávání požárů, 1988
5. Hanuška Zdeňek, Prudil Luděk, Šíkula Jaroslav, ABC hasiče díl I. a II, Praha 1991, ISBN 80-85602-00-8
6. Hodr Josef, Přehled požární ochrany, Praha 1968, generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR odbor prevence ISBN 24-047-68
7. Hutta Lukáš, ČTK Asociace Záchraný kruh, Karlovarském kraji
8. Kalvarová Lucie, Povinnosti občanů na úseku požární prevence, Praha 1987
9. Kratochvílová Dana Plány konkrétní činnosti Havarijní plánování Vysoká škola Báňská Technická univerzita Ostrava 2002
10. Mikulka Bohdan, Mikulka Štěpán, Piňos Miroslav Výchova a prevence v oblasti požární ochrany
11. Mikulka Bohdan, Mikulka Štěpán, Piňos Miroslav Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva- terénní příručka pro instruktory Citadela, o.s. Bruntál, 2007
12. Mikulka Bohdan, Mikulka Štěpán, Piňos Miroslav Výchova dětí v oblasti požární ochrany
13. MV-generálního ředitelství HZS ČR na rok 2001 jako pomůcka pro vymezení základních směrů vývoje požární prevence v České republice a zabezpečení komplexního přístupu k plnění úkolů v dané oblasti.

14. Piňos, Miroslav, Toman Stanislav, Citadela, Hovoříme s dětmi otevřeně Bruntál, 2004 příručka pro učitele středních škol, 2005 ISBN 80-86640-35-3
15. Piňos, Miroslav, Toman Stanislav, Příručka pro učitele základních a speciálních škol, 2003 ISBN 80-86640-21-3
16. Snášelová Alena generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR Kloknerova 26, 148 01 Praha 4 Tisk ASPEKT studio, Hálkova 175, 261 01 Příbram I. Vydání první rok vydání 2003 Náklad 1000 výtisků ISBN 80-86640-09-4.
17. Štěpán Miroslav Koncepce výkonu služby leteckých záchranářů HZS ČR na leteckých základnách Policie České republiky letecké služby Praha 2006
18. Štěpán Miroslav Požární ochrana IZS HZS ČR, Statistická ročenka 2007, Česká republika,
19. Zákon č. 133/1985 Sb. o požární ochraně (Zákon o požární ochraně datum přijetí: 17. prosince 1985, datum účinnosti 1. července 1986)
20. Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
21. Zákon č. 238/2000 o Hasičském záchranném sboru ČR
22. Zákon č. 239/2000 o integrovaném záchranném systému
23. Zákon č. 240/2000 o krizovém řízení (krizový zákon)
24. Vyhláška 137/1998 Sb. o obecných o obecných technických požadavcích na výstavbu ve znění pozdějších předpisů
25. Vyhláška č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb účinnost od 1.7.2008
26. Vyhláška č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci)
27. <http://www.hasik.cz>, leden 2008
28. <http://www.mvcr.cz/hasici>, stránky Ministerstva vnitra - generálního ředitelství HZS ČR s informacemi z oblasti požární ochrany, listopad 2007
29. http://www.hasicipristroje.ic.cz/index_tridy.htm, únor 2008

30. <http://www.medical-tribune.cz/aktualita/3638>, říjen 2007

31. <http://mozek.cz/info/hasici-pristroje>, březen 2008

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Branná výchova

Dotazník

Hasicí přístroj

Koncepce

Požární prevence

Preventivní činnost

Svaz dobrovolných hasičů

9. PŘEHLED POUŽITÝCH ZKRATEK

CTIF – Českého národního výboru pro prevenci a hašení požárů

ČČK – Český červený kříž

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

HZS ČR – Hasičský záchranný sbor České republiky

INSARAG – Mezinárodní poradní skupina pro vyhledávací a záchranné operace)

IZS – integrovaný záchranný systém

JPO – jednotka požární ochrany

MŠ MT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MV ČR – Ministerstvo vnitra České republiky

MV GŘ HZS ČR – Ministerstvo vnitra generální ředitelství hasičského záchranného sboru České republiky

NATO – Severoatlantická aliance

OSN – Organizace spojených národů

PHP – přenosný hasicí přístroj

PO – požární ochrana

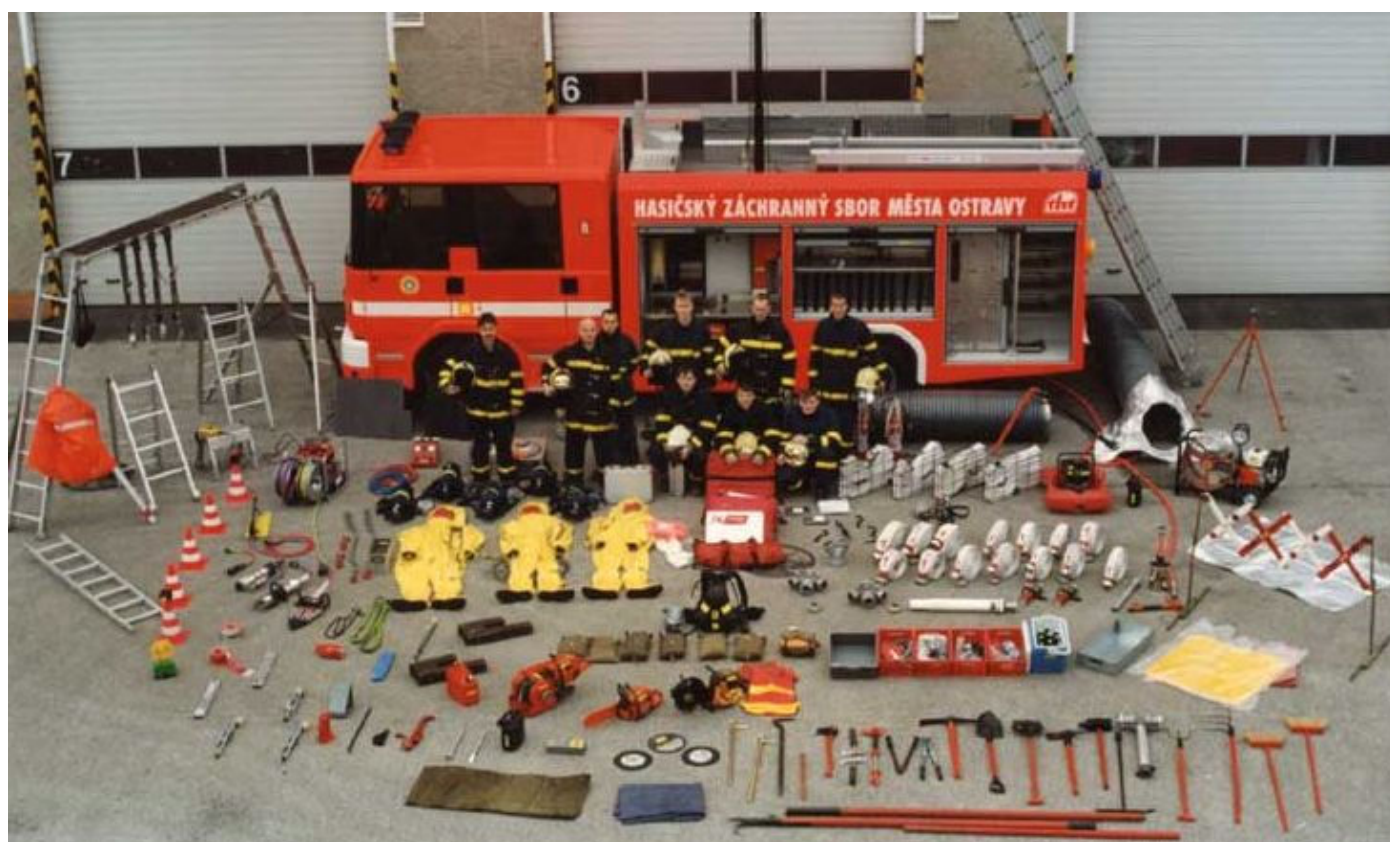
SHČMS – Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska

UN-OCHA – Úřad pro koordinaci humanitárních záležitostí OSN

USA – Spojené státy americké

ZZS – zdravotnická záchranná služba.

10. PŘÍLOHY

Obrázekč.16

Rozložené vybavení výjezdového vozidla (Denis Rapier) zásahové jednotky HZS